

**RIIGIHANGETE
VAIDLUSTUSKOMISJON**

OTSUS

Vaidlustusaja number	68-26/307376
Otsuse kuupäev	12.05.2026
Vaidlustuskomisjoni liige	Taivo Kivistik
Vaidlustus	Tänavapuhastuse Aktsiaseltsi vaidlustus Pärnu Linnavalitsuse riigihankes „Pärnu linna tänavate hooldus 2026 – 2031“ (viitenumber 307376) riigihanke alusdokumentidele
Menetlusosalised	Vaidlustaja, Tänavapuhastuse Aktsiaselts, esindaja vandeadvokaat Kristina Uuetoa-Tepper Hankija, Pärnu Linnavalitsus, esindaja Maarika Urm
Vaidlustuse läbivaatamine	Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

1. RHS § 192 lg 3 p-i 5 alusel

Jätta vaidlustus läbi vaatamata, kuna Hankija on kõrvaldanud vaidlustatud õigusrikkumised järgmistes osades:

- 1) riigihanke osa 1 töövõtulepingu projekti p-id 3.2.13, 3.3.2.1, 3.3.2.2 ja 5.1.3 ning riigihanke osa 2 töövõtulepingu projekti p-id 3.3.1, 3.3.2 ja 5.1.3;
- 2) riigihanke osade 1 ja 2 töövõtulepingute projektide p-id 4.2.5 osas, milles oli sätestatud hankija õigus muuta tööde mahtu ja lepingu alusel makstavat tasu kuni 15%.

2. RHS § 197 lg 1 p-i 5 alusel

Rahuldada Tänavapuhastuse Aktsiaseltsi vaidlustus osaliselt ja kohustada Pärnu Linnavalitsust viima õigusaktidega ettenähtud nõuetega vastavusse:

- 1) riigihanke osade 1 ja 2 töövõtulepingute projektide p-id 1.3;
- 2) riigihanke osade 1 ja 2 töövõtulepingute projektide p-id 2.3;
- 3) riigihanke osa 1 töövõtulepingu projekti p 3.1.20 ja riigihanke osa 2 töövõtulepingu projekti p 3.1.19;
- 4) riigihanke osa 1 töövõtulepingu projekti p 7.3.1.4;
- 5) riigihanke osa 1 töövõtulepingu projekti p 3.3.4.1;
- 6) riigihanke osa 1 töövõtulepingu projekti p 3.3.4.4 ja riigihanke osa 2 töövõtulepingu projekti p 3.3.3.2;
- 7) riigihanke osa 1 töövõtulepingu projekti p 3.3.6;
- 8) riigihanke osade 1 ja 2 töövõtulepingute projektide p-id 4.2.5 osas, milles hankija ei ole kehtestanud töövõtjale etteteatamistähtaega lepingu mahu muutmiseks kuni 10%;
- 9) riigihanke osade 1 ja 2 töövõtulepingute projektide p-id 7.2;
- 10) riigihanke osa 1 töövõtulepingu projekti alapunktid 7.3.1.1–7.3.1.4, 7.3.2.1–7.3.2.3 ja 7.3.3.1–7.3.3.3 ning riigihanke osa 2 töövõtulepingu projekti alapunktid 7.3.1.1 ja 7.3.1.2, p 7.3.2 ning alapunktid 7.3.3.1 ja 7.3.3.2, osas, milles hankija on

- kehtestanud leppetrahvid absoluutsummates;
- 11) riigihanke osa 1 töövõtulepingu projekti p 7.3.3.3;
 - 12) riigihanke osade 1 ja 2 töövõtulepingute projektide p-id 7.7;
 - 13) riigihanke osade 1 ja 2 töövõtulepingute projektide p-id 12.3;
 - 14) riigihanke osade 1 ja 2 töövõtulepingute projektide p-id 12.4.2 ja 12.4.7.

3. RHS § 198 lg-te 2 ja 5¹ alusel

Mõista Pärnu Linnavalitsuselt Tänavapuhastuse Aktsiaseltsi kasuks välja Tänavapuhastuse Aktsiaseltsi tasutud riigilõiv ja lepingulise esindaja kulud proportsionaalselt vaidlustuse rahuldamisega, vastavalt summates 2432 eurot riigilõiv ja 3563,45 eurot (käibemaksuta) lepingulise esindaja kulud.

EDASIKAEBAMISE KORD

Halduskohtumenetluse seadustiku § 270 lg 1 alusel on vaidlustuskomisjoni otsuse peale halduskohtule kaebuse esitamise tähtaeg kümme (10) päeva arvates vaidlustuskomisjoni otsuse avalikult teatavaks tegemisest.

JÕUSTUMINE

Otsus jõustub pärast kohtusse pöördumise tähtaja möödumist, kui ükski menetlusosaline ei esitanud kaebust halduskohtusse. Otsuse osalisel vaidlustamisel jõustub otsus osas, mis ei ole seotud edasikaevatud osaga (riigihangete seaduse § 200 lg 4).

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. 16.03.2026 avaldas Pärnu Linnavalitsus (edaspidi ka Hankija) avatud hankemenetlusega riigihanke „Pärnu linna tänavate hooldus 2026 – 2031“ (viitenumber 307376) (edaspidi Riigihange) hanketeate ja tegi kättesaadavaks muud riigihanke alusdokumendid (edaspidi koos nimetatult RHAD), sh Tehniline kirjeldus (edaspidi TK), Riigihanke alusdokumendid (edaspidi AD) ja töövõtulepingute projektid Riigihanke osades 1 ja 2 (edaspidi Leping¹).

Riigihange on jaotatud kaheks osaks:

- 1) Osa 1 – Pärnu linna tänavate hooldus (edaspidi Osa 1);
- 2) Osa 2 – Pärnu linna kinnistute ääres olevate kergliiklusteede ja kõnniteede lume ja libedustõrjetööd (edaspidi Osa 2)

2. 07.04.2026 laekus Riigihangete vaidlustuskomisjonile (edaspidi vaidlustuskomisjon) Tänavapuhastuse Aktsiaseltsi (edaspidi ka Vaidlustaja) vaidlustus RHAD-ile.

3. Vaidlustuskomisjon teatas 14.04.2026 kirjaga nr 12.2-10/68 menetlusosalistele, et vaatab vaidlustuse läbi esitatud dokumentide alusel kirjalikus menetluses, tegi teatavaks otsuse avalikult teatavaks tegemise aja ning andis täiendavate seisukohtade ja dokumentide esitamiseks aega kuni 17.04.2026 ja neile vastamiseks 22.04.2026. Vaidlustuskomisjoni määratud esimeseks tähtpäevaks esitas täiendava seisukoha ja menetluskulude nimekirja Vaidlustaja. Teiseks tähtpäevaks esitas täiendava seisukoha Hankija.

¹ Kui ei ole märgitud teisiti, tähendab Leping käesolevas otsus töövõtulepingut Osades 1 Pärnu linna tänavate hooldus ja 2 Pärnu linna kinnistute ääres olevate kergliiklusteede ja kõnniteede lume ja libedustõrjetööd.

MENETLUSOSALISTE PÕHJENDUSED

4. Vaidlustaja, **Tänavapuhastuse Aktsiaselts**, põhjendas vaidlustust järgmiselt.

4.1 Kuigi hankelepingu sisu ei ole RHS-is eraldi reguleeritud, peab hankija alusdokumentide lisaks oleva hankelepingu projekti (hankelepingu tingimuste) ettevalmistamisel lähtuma sellest, et sõlmitava hankelepingu tingimused peavad olema vastavuses sõlmitava hankelepingu esemega ja eesmärgiga ega tohi pakkujaid diskrimineerida. Hankelepingu tingimused ei saa olla hankija suvaotsustus ning tingimuste vaidlustamisel on nende kohasuse, lubatavuse põhjendamise kohustus hankijal, kuivõrd hankijal lasub kohustus tagada riigihanke läbipaistvus ja kontrollitavus. Hankelepingu tingimused peavad olema proportsionaalsed, asjakohased ja põhjendatud (RHS § 3 p 1 ja 2).

4.2. Lepingu p 1.3: *Töövõtja teostab käesoleva lepingu objektiks olevaid töid ajavahemikul 01.08.2026 kuni 31.12.2029. Juhul, kui Pärnu Linnavolikogu võtab vastu Pärnu linna eelarvestrateegia kuni aastani 2031, teostab töövõtja lepingu objektiks olevaid töid täiendavat kokkulepet sõlmimata kuni 31.07.2031.*

Eeltoodust ei selgu, kas teenust tuleb osutada 3 aastat ja 5 kuud või 5 aastat. Tingimus, mis jätab lahtiseks teenuse osutamise perioodi, on õigusvastane.

Pakkumuse eelarvestamiseks ning lepingu täitmiseks ressursside planeerimiseks peab pakkujatele olema selge, millise aja jooksul tuleb lepingus sätestatud tingimustel teenust osutada (mida lühem on periood, seda kallimaks teenus kujuneb). Selgust ei loo ka Hankija vastus küsimusele: *Lepingu põhitähtaeg on 31.12.2029, kuid hankija näeb ette lepingut automaatselt pikendada kuni 31.07.2031. See pikendamine on seotud Pärnu linna eelarvestrateegia kinnitamisega 2026. aasta lõpus. Kuna teede hooldustööd on linna toimepidevuse tagamiseks vältimatud, on strateegia vastuvõtmine ja seeläbi lepingu pikenemine kuni 2031. aastani (täiendavat kokkulepet sõlmimata) etteplaneeritud tegevus. Pakkujatel palutakse pakkumuse koostamisel ja ressursside planeerimisel arvestada tegeliku lepinguperioodiga kuni 31.07.2031.*

4.3. Lepingu p 2.3: *Pooled juhinduvad lepingu täitmisel ja omavaheliste suhete reguleerimisel lepingust ning lepinguga reguleerimata küsimustes Eesti Vabariigis kehtivatest õigusaktidest, eeskirjadest, standarditest ning hea usu põhimõttest. Kui lepingu dokumendid on omavahel vastuolus või kui neid on võimalik erinevalt tõlgendada, lähtutakse tõlgendusest, mis tagab hanke eesmärgi saavutamise võimalikult kvaliteetselt, suurendamata seejuures tellija kulusid.*

Lepingu p-is 2.3 kehtestatud tõlgendamisreegel, mis jätab dokumentide prioriteetsuse lahtiseks, on õigusvastane. Vastuolude ületamiseks dokumentides on tavapärane dokumentide tähtsuse järjekorra kehtestamine ning puudub mõistlik põhjendus, miks sama põhimõtet oleks õigustatud mitte järgida RHAD-i puhul.

Võimalikult kvaliteetselt ja suurendamata tellija kulusid on võimalik tõlgendada ka selliselt, et vastuolude korral peaks töövõtja tegema võimalikult palju ning seda enda kulul, mis on töövõtjale rahaliselt koormav. Tõlgendusreegel, mille kohaselt tõlgendatakse tingimust vaidluse korral tingimuse kasutaja (Hankija) kasuks ning teise poole (pakkuja) kahjuks, on vastuolus võlaõigusseaduse (edaspidi VÕS) § 39 lg-s 2 sätestatud tüüptingimuse tõlgendamise üldreegliga.

4.4. Osa 1 Lepingu p 3.1.20 ja Osa 2 Lepingu p 3.1.19 kohustavad töövõtjat: *tagama tööde tegemist takistavate sõidukite korral ajutiste parkimist keelavate liikluskirjelduste (märk 361) ja lisatahvlite (tahvel 579) paigalduse vähemalt 24 tundi enne töö algust ning teavitama sellest tellijat, Politsei- ja Piirivalveameti Lääne prefektuuri ja tasulise ala puhul parkimiskorraldajat.* Need kohustused on põhjendamatud ning ka täitmiseks võimatud. Töövõtjal ei ole võimalik 24 h varem ette näha, kas ja kui, siis kus hakkavad parkima sõidukid, mis takistavad tööde tegemist. Faktiliselt takistavad hooldustööde tegemist ning mõjutavad tööde kvaliteeti mistahes

sõidukid, mis asuvad hooldataval alal. Talihooldustööde, mille tegemine on otseses sõltuvuses ilmastikutingimustest ja nende muutumisest – vastavalt Lepingu p-is 3.1.15 märgitud majandus- ja taristuministri 14.07.2015 määrusele nr 92 „Tee seisundinõuded“ (edaspidi Määrus 92) § 27 lg-le 2 algab hooldustööde tegemine lumesaju algusest või libeduse tekkest. Seega peaks töövõtja justkui kogu taliperioodiks paigaldama kõigile hooldatavatele aladele, kus puuduvad parkimist keelavad märgid, parkimist ajutiselt keelavad märgid, mis ei vasta aga enam ajutisele korraldusele.

Parkimiskorralduse järgimise kontroll ei peaks kuuluma tänavate hooldusteenust osutava isiku kohustuste hulka. Parkimisenõuete rikkumise fikseerimine kuulub Politsei- ja Piirivalveameti Lääne perfektuuri ja/või vastavat tasulist parkimisala haldava isiku ülesannete hulka.

4.5. Osa 2 Lepingu p 3.3.1: *Aruandlus ja dokumentatsioon. Töövõtja peab järjepidevat talihoolduse päevikut, märkides sinna valve kuupäeva ja kellaaja, valves olevad töötajad ja mehhanismid (koos töö- ja sõiduaegadega), libeduse tekke ja lumesaju alguse/lõpu kellaajad ning veetud lumekogused.* Osa 1 Lepingu p 3.3.2.2 ja Osa 2 Lepingu p 3.3.2: *Töövõtja esitab talihoolduse päeviku Tellijale hiljemalt järgmisel päeval kell 11, nädalavahetusel tehtud talihooldetööde päevik esitatakse järgneval tööpäeval kell 11, talihooldepäeviku osas kehtestab sama nõude ka Osa 1 Lepingu p 3.2.13. Lepingu p 5.1.3: Talihoolduse puhul on tellijal õigus kontrollida ka talihoolduse päevikut ning valvemeeskonna ja tehnika valmisolekut.* Osa 1 Lepingu p 7.3.1.4 võimaldab trahvida talihoolduspäeviku esitamisega viivitamise eest.

Talihoolduse päeviku esitamise nõuet ei tulene ühestki õigusaktist, see on ebavajalik ning töövõtjat põhjendamatult koormav. Vastuseks Vaidlustaja küsimusele, milles juhiti tähelepanu, et varem Määruses 92 sisaldunud talihoolduspäeviku nõue on kehtetu alates 02.11.2018, muutis Hankija Osa 1 Lepingu p-i 3.3.1 ning eemaldas talihoolduse päeviku pidamise nõude (asemele kehtestati päeviku pidamine talviste hooldustööde ühikhindadega tehtavate tööde kohta). Muutmata on jäänud sama punkt Osas 2. Tulenevalt talihoolduspäeviku väljavõtmisest on põhjendatud eemaldada Osa 1 Lepingu p 3.3.2 ja Osa 2 Lepingu p 3.3.2 või muuta selliselt, et nõutud ajaks (kl 11-ks) tuleb esitada ühikhindadega tehtavate tööde päevik. Eeltoodu kehtib ka Lepingu p-i 5.1.3 kohta ning Osa 1 Lepingu p-i 3.2.13 ja Osa 1 Lepingu p-i 7.3.1.4 kohta.

4.6. Osa 1 Lepingu p 3.3.4.1: *Objektid: hooldada tuleb Kesklinna ja ühistranspordiga tänavate kõnniteid, bussipeatusi ja Rüütli tänavat (RHAD Lisa 3 loetelu 3, 10 ja 15). Hooldusala hõlmab ka ühendusteid sõiduteeni ja juurdepääse.*

Õigusvastane on tingimus, mis on Riigihanke objekti suhtes (millised objektid ja millistes mahtudes kuuluvad hooldamisele) vastuoluline ja ebaselge.

RHAD Lisa 3 (mis puudutab Osa 1) loetelus 3 (Rüütli tänav (lume koristus koos äraveoga), tänava talvine seisunditase 3, maht 6140 m²), 10 (Kõnniteed ja kergliiklusteed, kergliiklustee seisunditase 2, maht 81,3 km) ja 15 (Bussipeatuste loetelu kergliiklustee seisunditase 2) on toodud konkreetseid hooldamisele kuuluvad objektid ja nende mahud. Kusagil ei ole kirjeldatud, millised on ühendusteid sõiduteeni ja juurdepääsud ning millised on nende mahud.

Selgust ei anna ka Hankija vastus: *TVL p 3.3.4.1. sisalduv märkus peab silmas kinnistutelt väljasõitusid ja nende näol ei lisandu täiendavaid hooldusmahtusid.*

4.7. Osa 1 Lepingu p 3.3.4.4 ja Osa 2 Lepingu 3.3.3.2: *Lume lükkamine: lund ei tohi lükata vastu hooneid, aedasid, hekke ega sõiduteele. Lume lükkamine haljasalale või teemaalt välja tuleb kooskõlastada kinnistu valdajaga.*

Need tingimused ei ole kitsaste kõnniteede puhul üheaegselt täidetavad, kuna samaaegselt peab olema kõnniteel kogu laiuses, sh vähemalt 1,2 m ulatuses vaba liikumisruum ning seega on tingimus õigusvastane. Lepingu täitmisel tuleb järgida Määrust 92, mille lisa 10 tabeli 2 kohaselt peab linnas paiknev kergliiklustee olema liikumiseks vaba kogu tee laiuses. *Kui teele paigutatakse lumi, siis vähemalt 1,2 m.* Riigihanke objekti kuuluvad ka kitsad kõnniteed, sh kitsamad kui 1,2 m. Vaidlustaja küsis Hankijalt, kuhu tuleks sahata lumi kitsastelt kõnniteedelt, kui Lepingu vastavate punktide kohaselt ei või lund sahata ei kinnistute poole (hooned, aiad,

hekid, mis on kõnnitee ühel poolel) ega sõiduteele (mis on kõnnitee teisel poolel). Hankija selgitas vastuseks: *Kitsamate kõnniteede puhul tuleb lumi sahata sõidutee poole. Selgitustega ei saa RHAD-i muuta (RHS § 46 lg 3).*

4.8. Osa 1 Lepingu p 3.3.6 sätestab: *Parklate lumetõrjetööd tuleb teostada üldjuhul kella 7-ks hommikul (1. lumelükkamise ring). Kui lumesadu algab hiljem kui 4 tundi enne kella 7.00, alustatakse lumetõrjetöid viivitamatult pärast lumesaju algust ning tööd teostatakse mõistliku aja jooksul.*

See tingimus on vastuolus RHAD-i teiste tingimustega ning täitmiseks ka võimatu.

Vastavalt Osa 1 Lepingu p-ile 3.1.15 on töövõtja kohustatud järgima Määrust 92. Vastavalt RHAD lisa 3 – Objektide loetelu – osa 1 lk 3–4 olevale tabelile „4. Pärnu linna parklate loetelu talvine seisunditase 2“ on parklatel talvel 2. seisunditase. Määruse 92 lisa 9 kohaselt on 2. seisunditaseme korral hooldustsükli aeg 12 tundi. Seega nõue, mille kohaselt on vastav aeg „lühendatud“ sõltuvalt lumesaju algusest (ehk juhul, kui lund hakkab sadama pärast kl 3.00 öösel) ajani *4 tundi + mõistlik aeg*, on vastuolus Määrusega 92. Kuna hooldustsükkel on 12 tundi, siis peab see olema tagatud olenemata sellest, mis kell konkreetsel päeval/öösel hakkab lund sadama ning põhjendatud ei ole nõuda puhastamist konkreetseks kellaajaks (7.00).

4.9. Lepingu p-i 4.2.5 järgi on tellijal õigus: *muuta tööde mahtu (lisada/maha võtta loeteludest tänavaid, peatusi, täpsustada tänavamahtusid vms), sh muuta (suurendada, vähendada) ka lepingu alusel makstavat tasu kuni 15 %.*

Selle punkti sõnastusest tulenevalt on tellijal õigus ühepoolset muuta Lepingu alusel objektide mahte, mille suhtes teenust osutatakse ning vastavalt muuta ka Lepingu alusel makstavat tasu kuni 15 %. Tingimus on õigusvastane. Lepingu muutmine saab toimuda poolte kokkuleppel ning järgides RHS-i.

4.10. Hankijal võib olla vajadus teatud objektide hooldusest välja jätmiseks või lisamiseks. Samas, mida suuremas mahus objekte lisatakse või neid ära jääb, seda suurem on mõju töövõtjale. N-ö väiksemate mahumuudatuste absoluutseks piiriks hankelepingu täitmisel saab mõistlikult pidada teenusehankes 10% sõlmitud lepingu maksumusest (RHS § 123 lg 1 p 1).

Hanke eeldatav maksumus on 9,2 miljonit, millest 10% moodustab 920 000 eurot. Sellises mahus teenuse juurde ostmine või teenusest loobumine on töövõtjale suure mõjuga. Samaaegselt ei saa vastavalt objektide n-ö päevapealt juurde tulla ega hooldamisvajadus kaduda ehk Hankijal ei saa olla takistust teavitada mahumuudatustest ette – mida suurem mahumuudatus, seda pikem etteteatamisaeg. Minimaalne etteteatamisaeg peaks olema vähemalt 1 kuu.

4.11. Lepingu p 7.2: *Juhul kui töövõtja ei täida oma kohustusi, seades ohtu tööde tähtaegse või nõuetekohase teostamise, on tellijal õigus kaasata tööde teostamiseks täiendavalt tellija poolt valitud töövõtjaid. Kõik sellega seonduvad kulud, millele lisanduvad tellijapoolsed juhtimiskulud suuruses 7% tellija poolt korraldatud tööde maksumusest, katab töövõtja.*

Kolmandatelt isikutelt tööde tellimisel Hankija poolt „juhtimiskulude“ nõudmine, iseäranis suurusega 7%, ei ole põhjendatud. Riigihanke objektiks on hooldusteenused. Hooldusteenuste tellimisel kolmandalt isikult (asendustäitmisena töövõtja poolsele lepingu täitmisele) piirdub tellija roll hooldusteenuse tellimise esitamisega ning teostatud hooldusteenuse vastuvõtmisega. Hankija ei „juhi“ hooldusteenuste osutamist vmt ning arvestades Riigihanke objektiks olevate teenuste puhul n-ö kasumimarginaali, on 7% ebamõistlik suurusjärg ka siis, kui tellijale kaasneksid mingid kulud teenuse tellimisega kolmandalt isikult (võrdluses sellega, kui teenust osutaks töövõtja –nt teenuse kvaliteedi kontrollimise kohustus on tellijal olenemata sellest, kes teenust osutab). VÕS § 42 lg 3 p-i 5 kohaselt on tühine tüüptingimus, millega nähakse ette, et teine lepingupool peab oma kohustuse rikkumise korral maksma tingimuse kasutajale ebamõistlikult suurt leppetrahvi, ebamõistlikult suurt kindlaksmääratud suuruses kahjuhüvitist või muud hüvitist, või kui teiselt lepingupoolelt võetakse võimalus tõendada kahju suurust.

4.12. Lepingu p-id 7.3.1, 7.3.2 ja 7.3.3 sätestavad alapunktides erinevad leppetrahvinõuded absoluutsuurustes. Vaidlustuse esemeks on kõik vastavates alapunktides sisalduvad leppetrahvid, välja arvatud Osa 1 Lepingu p 7.3.3.4 ja Osa 2 Lepingu p 7.3.3.3 (mõlemad käsitlevad finantseerimisgraafiku esitamiseiga hilinemist).

Selline leppetrahvide regulatsioon on põhjendatu, kuivõrd ühegi rikkumise puhul ei võeta arvesse puuduse sisu ja ulatust, rikkumise määra ega raskust (vt ka Osa 1 Lepingu p 7.3.1.5 ja Osa 2 Lepingu p 7.3.1.2: *Rikkumine käesoleva punkti tähenduses on ühe konkreetse objekti või lõigu üks nõutele mittevastavuse juhtum, mis on fikseeritud vastavalt punktile 5.2. Sama objekt loetakse korduvaks rikkumiseks, kui eelmine rikkumine on fikseeritud 30 päeva jooksul*).

Hankija kehtestatud sanktsioonid peavad olema asjakohased ja põhjendatud ega tohi olla rikkumisega võrreldes ebaproportsionaalselt karmid.

4.13. Osa 1 Lepingu p-is 7.3.3.3 on nähtud ette leppetrahv talihoolduse garantiikirja tähtjaks esitamata jätmise eest, mille esitamise kohustust töövõtjal Lepingu järgi ei ole.

4.14. Osa 1 Lepingu p 7.7: *Kui tellija ütleb lepingu üles töövõtja olulise lepingurikkumise tõttu või töövõtja ütleb lepingu ise üles muul põhjusel kui tellija oluline lepingurikkumine, on tellijal õigus nõuda töövõtjalt leppetrahvi 300 000 eurot*. Osa 2 Lepingu p 7.7 on sama, leppetrahvi suurus on 100 000 eurot.

Vastavalt Lepingu p-ile 12.4 on selles toodud „oluliste rikkumiste“ loetelu lahtine, mis ei ole iseenesest õigusvastane lepingutingimus. Samas on oluliseks rikkumiseks mh mistahes ulatuses ja määras *tööde kvaliteedi mittevastavus Lepingule*, millise puuduse on töövõtja jätnud täiendava tähtja jooksul kõrvaldamata (Lepingu p 12.4.2), samuti see kui 4-kuulisel perioodil on esitatud 3 korda leppetrahvinõue (kusjuures leppetrahvi võib nõuda sisuliselt mistahes määras mistahes kohustuse rikkumise korral) (Lepingu p 12.4.3) või kui töövõtja rikub muul viisil oluliselt lepingut ning ei kõrvalda rikkumist 5 kalendripäeva jooksul tellijalt teate saamisest (Lepingu p 12.4.7).

Vaidlustaja on seisukohal, et Lepingu lõpetamine kui kõige koormavama õiguskaitsevahendi rakendamine ei saa olla õigustatud Lepingu p-ides 12.4.2, 12.4.5 ja 12.4.7 sätestatud juhtudel. Eeskätt põhjusel, et kõigil eeltoodud juhtudel on tellijal võimalik kohaldada leppetrahvi (põhjendatud viisil), rakendada asendustäitmist (põhjendatud viisil) ning nõuda kahju hüvitamist (Lepingu p-d 3.1.11 ja 7.1.1).

Lepingu p-i 7.1.2 kohaselt: *Lepingus sätestatud leppetrahvid on kohustuste täitmisele sundimiseks, mitte kohustuste täitmise asendamiseks*. Lepingu p-is 7.7 sätestatud leppetrahv ei ole sellega kooskõlas (Lepingu lõpetamise eest nõutav leppetrahv ei sunni enam Lepingut täitma). Samuti ei ole põhjendatud nõuda olukorras, kus tellijal oleks võimalik kasutada teisi asjakohaseid õiguskaitsevahendeid, leppetrahvi vastavalt Osas 1 absoluutsummas 300 000 eurot ja Osas 2 absoluutsummas 100 000 eurot. Lepingu lõpetamisel nõutav leppetrahv on mõeldud kohustuse täitmise asendamiseks ehk suunatud kahjude hüvitamisele. VÕS § 42 lg 3 p-i 5 kohaselt on tühine tüüptingimus, millega nähakse ette, et teine lepingupool peab oma kohustuse rikkumise korral maksma tingimuse kasutajale ebamõistlikult suurt leppetrahvi, ebamõistlikult suurt kindlaksmääratud suuruses kahjuhüvitist või muud hüvitist, või kui teiselt lepingupoolelt võetakse võimalus tõendada tegeliku kahju suurust.

4.15. Lepingu p 7.10: *Kui pool viivitab teisele poolele tasu, leppetrahvi või kahju hüvitise tasumisega, on ta kohustatud tasuma viivist 0,1% iga viivitatud kalendripäeva eest, kuid mitte rohkem kui 20% tasumisele kuuluvast summast*.

Leping on VÕS-i mõistes töövõtuleping, mille alusel on tellija põhikohustuseks maksta tööde eest tasu (VÕS § 635 lg 1). Tellijal lasuva põhikohustuse täitmise eest vastutust piirav tingimus (viivist saab nõuda üksnes kuni 20% tasumisele kuuluvast summast) ei ole õiguspärane.

VÕS § 42 lg 3 p-i 2 kohaselt on tühine tüüptingimus, millega välistatakse teise lepingupoole õiguskaitsevahendite kasutamine tingimuse kasutaja suhtes, sh võimalus tasaarvestada nõudeid, või piiratakse nende kasutamist ebamõistlikult juhuks, kui tingimuse kasutaja jätab lepingust

tuleneva kohustuse täitmata või täidab kohustuse mittekohaselt, sh viivitab täitmisega.

4.16. Lepingu p 12.3: *Tellijal on õigus leping üles öelda või sellest taganeda, kui vähendatakse tellija finantseerimisallikate eelarveid või katkestatakse finantseerimine. Sellisel juhul on töövõtjal õigus saada tasu faktiliselt tehtud ja põhjendatud kulutuste eest, ent ei ole õigust nõuda kahjude hüvitamist, kogu ehitustöö eest kokkulepitud tasu vms.*

Tingimus, millega antakse Tellijale õigus mistahes ette teatamiseta ning kahjude hüvitamiseta Leping lõpetada viitega *eelarvete vähendamisele või finantseerimise katkestamisele* on õigusvastane. Hankija peab prognoosima rahaliste vahendite olemasolu enne riigihanke väljakuulutamist ning korraldama riigihanke arvestades rahalisi vahendeid.

VÕS § 655 lg 1 sätestab üldreegli juhuks, kui tellija soovib lõpetada töövõtulepingu ilma, et töövõtja oleks seda rikkunud – töövõtjal on õigus nõuda kokkulepitud tasu, millest on maha arvatud see, mille ta lepingu ülesütlemise tõttu kokku hoidis või mille ta oma tööjõu teistsuguse kasutamisega omandas või oleks võinud mõistlikult omandada.

4.17. Lepingu p-ide 12.4.2, 12.4.5 ja 12.4.7 kohaselt on tellijal õigus Leping lõpetada mh järgmistel juhtudel:

1) *tööde kvaliteet ei vasta lepingule ning töövõtja ei ole kõrvaldanud puudust tellija määratud täiendaval tähtajal* (p 12.4.2);

2) *töövõtja on neljakuulise perioodi jooksul rikkunud lepingut sellisel määral, et tellija on esitanud kolmel korral töövõtjale leppetrahvi nõude* (p 12.4.5);

3) *töövõtja rikub muul viisil oluliselt lepingut ning ei kõrvalda rikkumist hiljemalt viie kalendripäeva jooksul alates tellijalt vastavasisulise teate saamisest* (p 12.4.7).

Lepingu lõpetamine kui kõige koormavam õiguskaitsevahendi rakendamine ei ole eeltoodud alustel õigustatud.

Lisaks ei ole tegemist ka selliste juhtumitega, mida oleks mõistlik käsitleda Lepingu olulise rikkumisena (arvestades Lepingu objektide olemust, mahtu, hooldusnõuete hulka ja tingimusi ning Lepingu täitmise perioodi). Ka on 5 kalendripäeva on äärmiselt lühike täiendav tähtaeg (p 12.4.7) ja 4-kuuline periood nt talveperioodil hõlmab väga suurt hulka hooldustoiminguid, mida teostatakse isegi mitmeid kordi päevas ehk 3 (mistahes asjaoludel) määratud leppetrahvi ei saa faktina õiguspäraselt tähendada veel seda, et Lepingut on oluliselt rikutud (p 12.4.5).

Veel vähem on õigustatud lepingu lõpetamine siis, kui mistahes täiendavaks tähtajaks on jäetud täitmata ükskõik milline kvaliteedinõue ükskõik millises ulatuses ja asjaoludel (p 12.4.2).

4.18. 16.04.2026 esitas Vaidlustaja täiendavad seisukohad.

4.18.1. Lepingu p 1.3.

Vaidlust ei ole, et teenuse osutamise periood on Riigihanke oluline tingimus ning Lepingu p-i 1.3 järgi võib see olla 3 aastat ja 5 kuud või hoopis 5 aastat.

Ei ole mõisteta, kuidas professionaalne pakkuja peaks oskama Hankijast kui kohalikust omavalitsusest paremini ette näha (hinnata riski), kas kohalik omavalitsus võtab vastu eelarvestrateegia kuni aastani 2031 või mitte. Lepingu p-i 1.3 ei õigusta ka Hankija üldine viide Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusele (edaspidi KOFS). Vastavalt KOFS-ile koostatakse igaks majandusaastaks eelarve (§ 4). Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (edaspidi KOKS) § 37 lg 1 järgi peab vallal ja linnal olema arengukava ja eelarvestrateegia, mis on aluseks *eri eluvaldkondade arengu integreerimisele ja koordineerimisele*. Eelarvestrateegia koostatakse arengukavas sätestatud eesmärkide saavutamiseks, et planeerida kavandatavate tegevuste finantseerimist (KOFS § 20 lg 1). Seega tegeleb eelarvestrateegia tulude-kulude planeerimisega lähtuvalt kohaliku omavalitsuse pikaajalise arenguga seoses seatud eesmärkidest. See, kas Pärnu linna sõidu- ja kõnniteed peavad olema hooldatud või mitte, ei ole pikaajalise arengu küsimuseks, vastavate objektide hooldamise kohustus on kohalikul omavalitsusel õigusaktide alusel (sh KOKS § 6 lg 1, Hädaolukorra seadus (edaspidi HOS), Määrus 92).

KOKS § 37² lg 3 kohaselt ei ole arengukava ja eelarvestrateegia koostamine või mittekoostamine kohaliku omavalitsusüksuse otsustuspädevuses, seadus nõuab, et iga aasta 30. novembri seisuga peab arengukava ja eelarvestrateegia hõlmama vähemalt nelja eelseisvat eelarveaastat.

Lepingu p 1.3 sätestab üheselt, et eelarvestrateegia vastuvõtmisel jätkub teenuse osutamine kokkulepet sõlmimata ning ainuüksi seetõttu puudub seos lepingu muutmist käsitleva RHS § 123 lg 1 p-iga 2 (lisaks on vastavalt Lepingu p-ile 10.1 muutmine võimalik üksnes poolte poolt allkirjastatud kokkulepetega).

4.18.2. Lepingu p 2.3.

Hankija ei ole selgitanud, mis takistab vastuolude ületamiseks dokumentide tähtsuse järjekorra kehtestamist.

4.18.3. Osa 1 Lepingu p 3.1.20 ja Osa 2 Lepingu p 3.1.19.

Hankijal on vaidlustusele vastamisel jäänud tähelepanuta, et tingimus nõuab tegevust (märkide paigaldamine, tellija, politsei ja tasulise parkimisala parkimiskorraldaja informeerimist) siis, kui juba eksisteerivad *tööde tegemist takistavad sõidukid*. Töövõtjal ei ole võimalik ette näha, kus sellised sõidukid hakkavad paiknema.

Hankija vastusega vaidlustusele ei saa muuta RHAD-i. Vaidlusalused tingimused kehtivad kõigi tööde osas, mitte üksnes Hankija vastuses viidatud kevadpuhastuse või lume massiivse äraveo juhuks. Kuivõrd Hankija põhjenduste kohaselt seondub parkimist ajutiselt keelavate märkide paigaldamise kohustus eeskätt kevadpuhastuse ja lume massiivse äraveoga, on alusetu Hankija väide, et vastavate, ajutiselt parkimist keelavate märkide paigaldamise nõue on põhjendatud seoses HOS 38 lg 3 p-iga 2, mis kohustab elutähtsa teenuse osutajat rakendama *elutähtsa teenuse katkestusi ennetavaid meetmeid*. Seda kinnitab Pärnu Linnavalitsuse 26.11.2018 määruse nr 20 „Pärnu linna korraldatavate elutähtsate teenuste kirjeldus ja toimepidevuse nõuded“ (edaspidi Määrus 20) § 14, mille järgi on teetevõtjal kohustus katkestuste ennetamiseks tagada järgmist: 1) vajalike oskustega personali kättesaadavuse ööpäev läbi, et kindlustada teenuse tagamisega seotud ülesannete täitmine; 2) lähtudes ilmastikuoludest vajalikus koguses töövalmiduses tehnooldetehnikat ja abivahendeid; 3) vajadusel lisalepingute olemasolu, et vajaduse korral kaasata lisatehnikat ja -tööjõudu ning rakendada muid asjakohaseid meetmeid, sh vedelkütusega varustamine; 4) vajaliku töökorralduse, et jätkata teenuse osutamist, kui on katkenud vedelkütusega varustamise, telefoni-, mobiiltelefoni- ja andmesideteenuse osutamine. Parkivad sõidukid takistavad teenuse osutamist alati, mitte üksnes HOS tähenduses hädaolukorras.

Hankija ei ole vastanud vaidlustuse argumendile, et taliperioodil takistavad kõik sõidukid talihooldustööde teostamist ning kogu taliperioodiks parkimise ümberkorraldamine ei vasta liikluse (ajutiste märkidega) ajutiselt ümber korraldamisele. Samuti ei ole Hankija vastanud argumendile, et parkimisnõuete täitmise kontroll ei peaks kuuluma tänavate hooldusteenust osutava isiku kohustuste hulka.

4.18.4. Osa 2 Lepingu p 3.3.1, Osa 1 Lepingu p 3.3.2.2, Osa 2 Lepingu p 3.3.2, Osa 1 Lepingu p 3.2.13, Lepingu p 5.1.3

Hankija on neid lepingutingimusi 10.04.2026 muutnud vastavalt vaidlustusele (eemaldanud talihoolduspäeviku esitamise nõude).

4.18.5. Osa 1 Lepingu p 7.3.1.4

Kuna talihoolduspäeviku esitamise nõuded on eemaldatud, on põhjendamatult ka tingimus, mis võimaldab trahvida talihoolduspäeviku esitamisega viivitamise eest.

4.18.6. Osa 1 Lepingu p 3.3.4.1.

Hankija põhjendab, et *juurdepääsude puhastus on olemuslikult vajalik põhikohustuse täitmiseks* ning kuivõrd Pärnu on logistiliselt oluline keskus ja kuurortlinn, siis on lepingujärgsed töövõtja

kohustused täidetud vaid siis, kui on tagatud liiklejate reaalne pääs Riigihanke mahus puhastamisele kuuluvatele teedele.

Vaidlus puudub, et RHAD-is ei ole kirjeldatud, millised on *ühendusteed sõiduteeni ja juurdepääsud* ning millised on nende mahud. Küsimustele vastates on Hankija selgitanud, et Osa 1 Lepingu p 3.3.4.1 all peetakse silmas kinnistutelt väljasõitusid.

Hooldamisele kuuluvate teede jm objektide maht on valdkonna asjatundja jaoks arusaadav siis, kui on esitatud tee jm objekti nimetus (asukoht) ja selle suurus (hooldatava ala maht, eeskätt ruutmeetrites). Teenusepakkuja ei saa tulenevalt professionaalsusest või Pärnu linna morfoloogiast hakata tuletama, milliseid ühendusteid või juurdepääsuteid peaks Lepingu alusel lisaks Lepingus kirjeldatud teedele (jm hooldatavatele objektidele) veel hooldama *reaalse ligipääsu* tagamise eesmärgil. Igale sõiduteele juurdepääsuks peab olema hooldatud kogu vastavalt tee ääres paikneval kinnistul asuv juurdepääsu- või ligipääsutee jne. Kui hoolduses on nt sõidutee, mille ääres paikneval kinnistul asub korterelamu, siis kõik kinnistul asuvad teed, mida kasutatakse sõidukite poolt liikumiseks hoolduses olevale sõiduteele, on olemuslikult „juurdepääsuteed“, „ühendusteed“. Hooldamisele kuuluv ala peab olema määratletud RHAD-is nii teenuse mahu mõistmiseks, ressursside planeerimiseks kui ka pakkumuse maksumuse eelarvestamiseks ning pakkumuste võrreldavuse tagamiseks.

4.18.17. Osa 1 Lepingu p 3.3.4.4 ja Osa 2 Lepingu 3.3.3.2.

Tingimused ei ole kitsaste kõnniteede puhul üheaegselt täidetavad ning täitmiseks võimatuid tingimusi ei saa täita lähtudes erialaselt tegutseva isiku „hoolsusest ja mõistlikkusest“.

Hankija on vastuses vaidlustusele jätnud tähelepanuta, et Hankija poolt küsimusele vastates antud selgitustega (*Kitsamate kõnniteede puhul tuleb lumi sahata sõidutee poole*) ning vastusega vaidlustusele, milles on korratud sama, ei saa muuta RHAD-i. Osas 2 on 21,9 km kõnniteid, mille laius on 0,5–1,5 m (Osas 1 ei ole kõnniteede laiuse kohta andmeid esitatud), millest enamikul tuleb kõnnitee puhastamiseks selliselt, et täidetud oleks minimaalselt 1,2 m vaba käiguruumi nõue, lükata lumi sõiduteele. Faktiliselt on võimalik suure hulga kõnniteede puhul üksnes lume sahkamise sõiduteele (mille RHAD keelab).

4.18.18. Osa 1 Lepingu p 3.3.6.

Hankija on jätnud käsitlemata kõik Vaidlustaja esitatud argumendid.

4.18.19. Lepingu p 4.2.5.

Hankija on vastavat lepingutingimust 10.04.2026 muutnud vastavalt vaidlustusele piirmäär asos (15 % asemel kehtib määr kuni 10 %).

Hankija ei ole esitanud põhjendusi, mis takistab Hankijal mahumuudatustest ette teatamist. Hanke eeldatav maksumus on 9,2 miljonit, millest 10% moodustab 920 000 eurot. Sellises mahus teenuse juurde ostmine või teenusest loobumine on töövõtjale suure mõjuga. Samaaegselt ei saa vastavalt objektide n-ö päevapealt juurde tulla ega hooldamisvajadus kaduda. Hankija ainus põhjendus on vajadus tagada uute teelõikude valmimisel nende hooldamine ning teede remontimisel nende hooldusest välja võtmine. Ükski tee ei valmi päevapealt (sellele eelneb projekteerimine, ehitamine jne) ega ei lähe remonti päevapealt (sealjuures üldjuhul ei remondita teid talvel). Seega vähemalt 1 kuu on igal juhul Hankijal võimalik mahtude lisandumisest või ärajäämisest võimalik ette teatada. Erisus võib loomulikult kehtida avariiremondi puhul, kuid päevapealt ligi miljoni euro suuruse teenusemahu muudatuse tegemine ei ole millegagi mõistlikult põhjendatud.

HOS § 36 lg 4 p 2 järgi peab kohalik omavalitsus tagama elutähtsa teenusena „kohalike teede sõidetavuse.“ Vastavalt Määruse 20 §-dele 12 ja 13 peab hädaolukorras või muus sarnases olukorras tagama tee-ettevõtja kohaliku teede hooldamise tasemel, mis tagab kohaliku „teedevõrgu toimimise ja tingimused ohutuks liiklemiseks“. Määruse 20 § 15 lg-s 2 on kirjeldatud, millal loetakse, et ilmastikutingimustest tulenevalt on eeltoodud taseme saavutamine (kuna tegemist on hädaolukorraga) võimatu ning lg-s 3 on sätestatud tingimused, mis tuleb vastaval juhul täita (lumetõrje alates 10 cm, hooldustsükli ajad erinevate objektide

lõikes). Teisisõnu – asjaolul, et kohalike teede sõidetavus loetakse elutähtsaks teenuseks ning hädaolukorras kehtivad teede hooldamisel Määruse 20 järgsed, ei oma puutumust Lepingu järgsete mahtude muutmisega, sh uute teede lisandumise või olemasolevate teede remontimise tõttu, mistõttu on asjakohatu Hankija viide, et isegi 10%-suurune ette teatamata mahumuudatus on midagi, mis on „tavapärane ja prognoositav ettevõtlusrisk elutähtsa teenuse osutamisel“.

4.18.20. Lepingu p 7.2.

Hankija ei ole selgitanud, milles seisnevad Hankija toimingud ning millised on kulud juhul, kui Hankija tellib asendustäitmisena hooldusteenuse osutamise kolmandatelt isikutelt, Hankija viitab üksnes üldsõnaliselt „korraldamisele“. Asjakohatu on Hankija väide, et juhtimiskuludena ning lisaks veel suuruses 7% kulude nõudmine on põhjendatud *avalikes huvides osutatava teenusega, kus rikkumisel on laiaulatuslikud tagajärjed*. Olukorras, kus Hankija nõuab enda väidetavate kulude katteks ette kindlaks määratud suuruses hüvitist (VÕS § 42 lg 3 p 5), omab tähtsust, millised on Hankija kulud ja milline on nende suurus. Teenuse tellimiseks kolmandalt isikult piisab mõnest e-kirjast või telefonikõnest. Teenuse kvaliteedi kontrollimisega seotud kulusid peaks Hankija kandma ka siis, kui teenust osutaks töövõtja ise.

4.18.21. Lepingu p-d 7.3.1, 7.3.2 ja 7.3.3 (va Osa 1 Lepingu p 7.3.3.4 ja Osa 2 Lepingu p 7.3.3.3 (mõlemad käsitlevad finantseerimisgraafiku esitamise hiline mist) ja Osa 1 Lepingu p 7.3.3.3).

Hankija põhjendused absoluutsummates leppetrahvide määramisele piirduvad põhjendustega, et *kuna tegemist on elutähtsa teenuse sarnase tegevusega (liikluse ohutuse tagamine), on iga rikkumine oluline ning kui trahv on konkreetsetes olukorras ebamõistlik, on töövõtjal õigus nõuda selle vähendamist kohtus*. Ainuüksi eeltoodust tulenevalt on põhjendatud vaidlustus rahuldada. Ilmselt iga Lepingu rikkumine ei ole sisu ega ka tagajärgede poolest võrreldav. Samuti ei ole kõik leppetrahvide määramise alused seostatavad üldse liiklusohutusega ehk sellega, kas objekte on hooldatud vastavalt kehtivatele hooldamise nõuetele (kas tee on libe või mitte, kas teel on lumi tõrjutud või mitte jmt).

Vaidlustatavad leppetrahvid on absoluutsummates 1000 eurot, 1500 eurot, 2000 eurot, 3000 eurot, olenemata sellest, milline talihoolduse või suvise hoolduse nõue, millise suurusega ala osas, millises määras ja millise aja jooksul (viivituse kestvus) oli täitmata (Osa 1 Lepingu p-d 7.3.1.1, 7.3.1.2, 7.3.1.3, 7.3.2.1, Osa 2 Lepingu p-d 7.3.1.1, 7.3.1.2).

Niitmise tähtaegade või kevadkoristuse tähtaegade ületamise eest määratakse absoluutsummas leppetrahv (300 eurot; 500 eurot) iga hilinetud tööpäeva eest olenemata sellest, kui suure ala osas on hilinetud ning kui kaua (kas 1 tund või 23 tundi) jne (Osa 1 Lepingu p-d 7.3.2.2, 7.3.2.3, Osa 2 Lepingu p 7.3.2).

GPS-seadmete puudumise või tellijale juurdepääsu tagamisel on absoluutsummas leppetrahv 500 eurot olenemata sellest, kui suurt hulka tehnikat see puudutas, kas see on takistanud reaalselt ülevaate saamist teenuse osutamisest, kui kaua rikkumine kestis (10 minutit või 5 ööpäeva), mille tõttu GPS-seadmetele ei saanud juurdepääsu (tavapärane põhjus, mis mh väljub reaalselt töövõtja kontrolli alt, on andmesideteenuse osutaja poolse teenuse mittetoimimine) jne (Osa 1 Lepingu p 7.3.3.1, Osa 2 Lepingu p 7.3.3.1).

„Infoteenistuse“ mittetoimimise korral on „hiline mist“ eest absoluutsummas leppetrahv iga „hilinetud“ tunni eest 200 eurot, arvesse ei võeta, mille tõttu „infoteenistus“ ei toiminud või milles see „mittetoimivus“ seisnes. Infotelefonile helistamisel on nt tavapärane kõnede järjekorras olemine (kuni vastaja vabaneb) ning teatud aja möödumisel kõne katkeb või võetakse tagasihelistamise palve vm (Osa 1 Lepingu p 7.3.3.2, Osa 2 Lepingu p 7.3.3.2).

4.18.22. Osa 1 Lepingu p 7.3.3.3.

Hankija selgitab vastuses vaidlustusele, et „talihoolduse garantiikirja“ asemel on mõeldud Lepingu p-s 11.1 „täitmisgarantiid“, kuid Hankija vastusega ei saa muuta RHAD-i.

4.18.23. Lepingu p 7.7.

Hankija on jätnud vaidlustusele vastamata osas, mille kohaselt ei saa kõigil asjaoludel, mida Lepingu järgi tuleks käsitleda „olulise rikkumisena“, olla õigustatud leppetrahvi Osas 1 summas 300 000 eurot ja Osas 2 summas 100 000 eurot.

Hankija põhjendab 300 000 euro suurust leppetrahvi asjaoludega, et see moodustab 25% minimaalselt referentslepingu mahust (1,2 miljonit), mis *5-aastase lepinguperioodi peale jagatuna ei ole ebamõistlik, arvestades uue hanke korraldamise kulusid ja teenuse katkemise ohtu*. Seega põhjendab Hankija põhjendab leppetrahve kaasnevate kahjudega, millisel juhul on leppetrahvil kohustuse täitmise asendamise funktsioon, mitte kohustuse täitmisele sundimise funktsioon (milline põhjendus on vastuolus Lepingu p-iga 7.2).

Hankija ei ole toonud välja, millised on uue riigihanke korraldamise kulud. RHAD-is teenuse osutamise algus- ja lõppaja muutmine, dokumentide avaldamine uue hankena ning seotud menetluse läbiviimisega Hankijale kaasnevad kulud seisnevad isikute ajakulus, kelle töölepingu järgseteks ülesanneteks on hankemenetluste läbiviimine ning isegi kui seda käsitleda kahjuna (ehk jättes kõrvale, et töötajad on tööl ja neile tuleb maksta töötasu olenemata sellest, kas on vajalik konkreetne hange korraldada või mitte ehk kuludel puudub põhjuslik seos konkreetselt Osas 1 või Osa 2 Lepingu lõpetamisega), on see marginaalne võrdluses 100 000 euroga või 300 000 euroga.

Lepingu lõpetamise korral tekkivate kahjude katteks sätestatud leppetrahvi suuruse võrdlus Osas 1 pakkumuse esitamiseks kehtiva kvalifitseerimistingimuse kohase referentslepingu maksumusega on asjakohatu. Teenuse perioodil puudub seos (mis lisaks võib olla mitte 5 aastat, vaid üksnes 3 aastat ja 5 kuud).

Hankija vastuses korduvalt viidatud asjaolu, et kohaliku tee sõidetavus tuleb tagada ka hädaolukorras, ei saa põhjendada leppetrahvi suurust (mida VÕS § 161 lg 1 järgi võib nõuda sõltumata kahjudest). Teenuse järjepidevuse tagamiseks on Hankija kasutuses rahas või pangagarantiina antud täitmistagatis, vastavalt Lepingu p-ile 11.1 Osas 1 summas 200 000 eurot ja Osas 2 summas 100 000 eurot.

4.18.24. Lepingu p 7.10.

Hankija on jätnud selles osas vaidlustusele vastamata.

4.18.25. Lepingu p 12.3.

Hankija põhjendused piirduvad väitega, et Hankijal võib „eelarve puududa“, millega „professionaalne töövõtja peab avaliku sektoriga lepingusse astudes arvestama“.

Hankija ei vaidlusta, et tal on Riigihanke objekti hooldamise kohustus vastavalt õigusaktidele (ehk puudub võimalus valida, kas hooldada või mitte). Hankija rõhutab vastuses läbivalt, et hangitava teenuse näol on tegemist elutähtsa teenusega, mille osutamine on vältimatult vajalik. Hankija ei pea korraldama hanget ega sõlmima teenuse osutamist perioodiks, mille osas Hankijal puudub kindlus eelarveliste vahendite piisavuses vmt. Lepingu täitmine (lähtudes Riigihanke eeldatavast maksumusest) mahus 9,2 miljonit eurot + km tähendab ühemõtteliselt suure hulga tehnika, materjalide jm ressursside planeerimist, mida ei ole võimalik kuskil mujal kasutusse võtta või vähemalt mitte lühikese ajaperioodi vältel (Pärnu linna hooldusmahtudega sarnases suurusel hooldusmahtudega ehk Tallinnas ja Tartus on teenus kaetud pikaajaliste, 5-7-aastaste lepingutega).

4.18.26. Lepingu p-id 12.4.2, 12.4.5 ja 12.4.7.

4.18.26.1. Lepingu p-i 12.4.2 järgi võib Lepingu lõpetada, kui mistahes täiendavaks tähtjaks on jäetud täitmata ükskõik milline kvaliteedinõue ükskõik millises ulatuses ja asjaoludel.

Hankija põhjendused piirduvad viitega VÕS § 116 lg 2 p-le 5, kusjuures Hankija on jätnud tähelepanuta VÕS § 116 lg 2 p 5 teise lause: *Kahjustatud lepingupool ei või sel viisil lepingust taganeda, kui kohustus, mida lepingut rikkunud lepingupool täiendava tähtja jooksul ei täitnud, moodustas tema lepingulistest kohustustest ebaolulise osa*.

4.18.26.2. Lepingu p-i 12.4.5 järgi võib Lepingu lõpetada, kui 4-kuulisel perioodi on määratud 3 korda leppetrahvi.

Hankija ei vaidlusta Vaidlustaja väiteid, et nt talveperioodil hõlmab Leping väga suurt hulka hooldustoiminguid, mida teostatakse isegi mitmeid kordi päevas ning fakt, et on määratud 3 leppetrahvi (ehk leppetrahvide määramise fakt iseenesest, mitte see, millistel asjaoludel need on määratud), ei tähenda, et Lepingut on oluliselt rikutud.

Hankija põhjendused piirduvad viitega VÕS § 116 lg 2 p-le 4 ja seisukohaga, et vastav säte õigustab lepingu lõpetamist „korduva rikkumise“ korral. Hankija on jätnud tähelepanuta VÕS § 116 lg 2 p 4 tegeliku sisu, mille kohaselt on olulise lepingurikkumisega tegemist siis kui: *kohustuse rikkumine annab kahjustatud lepingupoolele mõistliku põhjuse eeldada, et teine lepingupool ei täida kohustusi ka edaspidi*. Seega omab tähtsust, millist kohustust rikuti ja kuidas rikuti (mis kokku moodustab „kohustuse rikkumise“) ning just eeltoodust lähtuvalt peab olema „mõistlik põhjus eeldada“, et kohustusi rikutakse ka tulevikus. Hankija soovib aga lepingu lõpetada lähtudes kolme kuu jooksul (mistahes asjaoludel) leppetrahvide määramise faktist.

4.18.26.3. Lepingu p-i 12.4.7 järgi võib Lepingu lõpetada kui mistahes „muud“ olulist Lepingu rikkumist ei kõrvaldata 5 kalendripäeva jooksul.

Hankija leiab, et 5-kalendripäevane tähtaeg on mõistlik arvestades teenuse olemust kuna teede hooldus nõuab operatiivsust.

Hankija on jäänud tähelepanuta tingimuses sisalduva klausli „muu“, mis viitab, et tegemist on mingi tingimusega, mis ei puuduta hooldustööde teostamise kvaliteeti ja puuduste kõrvaldamata jätmist Hankija määratud täiendava tähtaja jooksul (mida reguleerib Leping p 12.4.2), aga samuti kõiki teisi juhtumeid, mille puhul on nähtud ette Lepingu lõpetamine vastavalt p-idele 12.4.1, 12.4.3–12.4.6.

Teisisõnu – Hankija ei ole selgitanud, mis on „muu“ Lepingu rikkumine ega põhjendanud, et 5-kalendripäevane tähtaeg on selle „muu“ Lepingu rikkumise kõrvaldamiseks piisav täiendav tähtaeg.

Vaidlust ei ole selles, et VÕS § 114 lg 1 järgi peab täiendav tähtaeg olema mõistlik. Üksnes juhul, kui võlgnikul on reaalne võimalus oma rikkumine heastada, saab tähtaja määramisel olla selline tagajärg, et tähtaja tulemusteta möödumine iseenesest õigustab võlausaldajat võlasuhte lõpetama. Seetõttu on § 114 lg 1 esimese lause järgi ette nähtud tähtaja mõistlikkuse nõue. Tähtaega arvestatakse alates andmisest. Tähtaja mõistlikkus sõltub konkreetsetest asjaoludest, võlasuhte olemusest, lepingu hinnast, pooltevahelisest praktikast, tavadest, puhkepäevade arvust tähtaja kestel jne“. Seega 5-kalendripäevast tähtaega ei saa kõigil juhtudel lugeda mõistlikuks.

Isegi kui jätta kõrvale, et Leping p 12.4.7 puudutab ainult neid rikkumisi, mis ei ole juba Lepingu lõpetamise alusteks vastavalt p-idele 12.4.1–12.4.6 ning Hankija ei ole selgitanud, millised need rikkumised on, tuleb arvestada, et Hanke objekti kuuluvad tööd ka väljaspool taliperioodi, sh kevad- ja sügiskoristus, mille puhul ainuüksi hooldamiseks olevad tähtajad (mille jooksul peavad tööd saama tehtud), hoolduse intervallid (millise aja tagant tuleb hooldustöid teostada) on sellise pikkusega, et 5 kalendripäeva võrra ületamist ei saa pidada mõistlikult nii oluliseks ajaliseks rikkumiseks, et see peaks tooma kaasa Lepingu lõpetamise.

5. Hankija, **Pärnu Linnavalitsus**, vaidleb vaidlustusele vastu ja palub jätta selle rahuldamata järgmistel põhjustel.

5.1. Hankija ei nõustu Vaidlustaja väitega, et teenuse osutamise periood on ebaselge. Kuna pikaajaliste kohustuste võtmine sõltub kohaliku omavalitsuse eelarvestrateegiast, on selline tingimus proportsionaalne ja põhjendatud (RHS § 3 p 2), võimaldades Hankijal kohandada eelarveliste võimalustega ilma uut riigihanget korraldamata, mis on kooskõlas ka RHS § 123 lg 1 p-is 2 sätestatud muudatuste etteulatuva kirjeldamise põhimõttega. Pikendamise seotus eelarvestrateegiaga on tingitud KOFS-ist. Teenus on elutähtis ja linna toimepidevuse

12 (35)

tagamiseks vältimatu, mistõttu on strateegia vastuvõtmine ja lepingu jätkumine objektiivselt prognoositav ning professionaalsele pakkujale igati hinnatav risk.

5.2. Vaidlustaja heidab ette, et Lepingu p 2.3 on vastuolus VÕS § 39 lg-ga 2. VÕS § 39 lg 1 kohaselt tuleb tüüptingimust tõlgendada nii, nagu teise lepingupoolega sarnane mõistlik isik seda samadel asjaoludel mõistma pidi. Hankija seatud tõlgendusreegel lähtub Riigihanke eesmärgist (RHS § 3 p 5) ja VÕS § 7 lg-s 1 sätestatud mõistlikkuse põhimõttest. See ei riku poolte õiguste ja kohustuste tasakaalu (VÕS § 42 lg 1), vaid suunab pooled vaidluse korral eelistama lahendust, mis tagab teenuse kvaliteedi ja maksumuse optimaalse suhte, mis on riigihanke läbiviimise üks aluspõhimõtteid (RHS § 3 p 5). Tõlgendusreegel on suunatud avaliku huvi ja liiklusohutuse kaitsele. RHS § 3 kohustab hankijat tagama maksumaksja raha säästliku kasutuse; seega ei saa aktsepteerida tõlgendust, mis eelistaks töövõtja mugavust või kulude kokkuhoidu inimeste turvalisuse ja teenuse kvaliteedi arvelt.

5.3. Kohustus paigaldada ajutised liiklusemärgid 24 tundi enne tööde algust on asjakohane ja proportsionaalne RHS § 3 p-i 1 mõistes. HOS § 36 lg 4 p-i 2 kohaselt on teehooldus elutähtis teenus. Elutähtsa teenuse osutaja on kohustatud rakendama katkestusi ennetavaid meetmeid (HOS § 38 lg 3 p 2). Sõidukite parkimine hooldataval alal takistab teenuse osutamist, mistõttu on märkide paigaldamine vältimatu meede teenuse toimepidevuse tagamiseks.

Nõue on suunatud eelkõige planeeritud hooldustöödele (nt kevadpuhastus või lume massiivne äravedu), kus teenuse efektiivsus sõltub otseselt vabadest tänaväärtest. Professionaalne töövõtja peab suutma oma tööd planeerida ja märgistada piirkonnad 24 tundi ette, et tagada teenuse osutamise võimalikkus.

5.4. Talihoolduse päeviku pidamise nõue on vajalik teenuse kontrollitavuse tagamiseks. RHS § 3 p-i 1 kohaselt peab hankija tegutsema läbipaistvalt ja kontrollitavalt. Kuigi GPS-andmed annavad asukohainfo, on päevikus kajastatav info (töötajad, konkreetsed takistused, ilmastikuolud) vajalik VÕS § 76 lg-s 2 sätestatud kohustuse kohase täitmise hindamiseks. See on tavapärane praktika töövõtuvaldkonnas (VÕS § 7 lg 2) ning ei kujuta endast pakkujale ebamõistlikku koormust. GPS-andmed fikseerivad vaid tehnika asukoha, kuid ei asenda informatsiooni operatiivsete otsuste ja kohapealsete tingimuste kohta. See on kriitiline tõendusmaterjal võimalike kolmandate isikute (nt kukkumised libeduse tõttu) kahjunõuete lahendamisel, kus nii Hankija kui töövõtja peavad tõendama hoolsuskohustuse täitmist konkreetsel ajahetkel.

Olenemata eeltoodust viib Hankija RHAD-i muudatuse, mille kohaselt komplekshindadega tööde puhul talihooldetööde päevikut ei nõuta. Päevik tuleb esitada ühikhindadega tehtavate tööde puhul.

5.5. Seoses hooldusala määratlemisega on Hankija selgitanud, et märkus ei lisa täiendavaid hooldusmahtusid. RHS § 88 lg 1 kohaselt peab tehniline kirjeldus olema piisavalt täpne, kuid VÕS § 76 lg-te 1 ja 2 alusel tuleb kohustus täita vastavalt lepingule ja hea usu põhimõttele. Juurdepääsude puhastamine on olemuslikult vajalik põhikohustuse täitmiseks ning samas valdkonnas tegutsev mõistlik isik peab sellise ulatusega arvestama. Kuna Pärnu on logistiliselt oluline keskus ja kuurortlinn, on juurdepääsude puhtus toimepidevuse lahutamatu osa. Pakkuja, kes on oma valdkonna ekspert, peab suutma hinnata linna morfoloogiat ja arvestama, et põhikohustus (tänava puhastus) loetakse täidetuks vaid siis, kui on tagatud ka liiklejate reaalse pääs neile teedele.

5.6. Lume lükkamise nõuded. Hankija on selgitanud tehnoloogilist lahendust (lükkamine sõidutee poole), mis on kooskõlas tee seisundinõuetega. See on vajalik kolmandate isikute vara kaitseks ja kahju ennetamiseks.

5.7. Parklate hooldustähtaeg. Nõue hooldada parklad kella 7.00-ks on põhjendatud avaliku huviga ja vajadusega tagada teenuse kättesaadavus liikluse tipptunnil. RHS § 88 lg 1 lubab hankijal esitada funktsionaalseid nõudeid. Kellaajaline piirang on käsitatav täiendava seisundinõudena, mis on lubatud piirkonna vajadustest lähtuvalt.

5.8. Mahumuudatuse õigus. Hankija nõustub Vaidlustajaga osas, mis puudutab RHS-is sätestatud *de minimis* muudatuste piirmäära. Hankija täpsustab lepingutingimust, viies selle kooskõlla seaduses sätestatud 10% piirmääraga.

Hankija ei nõustu, et mahumuudatustest peaks ette teatama vähemalt üks kuu. Tänavate hooldus on dünaamiline teenus, kus vajadus muudatusteks (nt uute teelõikude valmimine, ajutised sulgemised remondiks jne) tuleneb otseselt linnaruumi arengust ja operatiivsest vajadusest. Nõue teavitada muudatustest üks kuu ette halvaks linna võimekuse tagada avalik kord ja ohutus uutel objektidel viivitamatult. Professionaalne töövõtja peab vastavalt lepingule olema valmis teostama töid, mis on vajalikud teenuse eesmärgi saavutamiseks, ning 10% ulatuses mahumuudatuste talumine ilma pika etteteatamisajata on tavapärane ja prognoositav ettevõtlusrisk elutähtsa teenuse osutamisel.

5.9. Juhtimiskulud ja leppetrahvid. Asendustäitmise puhul 7% juhtimiskulu nõudmine on põhjendatud Hankija täiendava ressursikuluga rikkuva töövõtja asemel tööde korraldamisel. Leppetrahvid on fikseeritud summadena, et tagada täitmisele sundimine (VÕS § 159 lg 1).

Leppetrahvi suurus on proportsionaalne elutähtsa teenuse katkemisest tuleneva ohuga (VÕS § 162). Vaidlustaja viidatud VÕS § 42 lg 3 p 5 ei kohaldu siinkohal ebamõistlikult, kuna tegemist on avalikes huvides osutatava teenusega, kus rikkumisel on laiaulatuslikud tagajärjed.

5.10. Vaidlustaja väitel on leppetrahvid ebamõistlikud, kuna ei arvesta rikkumise ulatust ega sisu. VÕS § 158 lg 1 kohaselt on leppetrahv lepingus määratud rahasumma kohustuse rikkumise puhuks. Seadus ei keela leppetrahvi määramist absoluutsummas. Kuna tegemist on elutähtsa teenuse sarnase tegevusega (liikluse ohutuse tagamine), on iga rikkumine oluline. Liiklusseaduse § 6 lg 1 järgi on liikluse korraldamise eesmärk ohutus. VÕS §-i 44 kohaselt eeldatakse majandustegevuses tarbijakaitse sätete (§ 42 lg 3) kasutamisel ebamõistlikkust, kuid seda saab ümber lükata lepingupoole õigustatud huviga. Pärnu linnal on kõrgendatud huvi tagada teede läbitavus ja ohutus. Kui trahv on konkreetsetes olukorras ebamõistlik, on töövõtjal õigus nõuda selle vähendamist kohtus, kuid sätte olemasolu ise ei ole tühine.

5.11. Lepingu p-is 7.3.3.3 nimetatud *talihoolduse garantiikiri* on viide Lepingu p-ile 11.1 (täitmisgarantii), mille esitamata jätmine on oluline rikkumine.

5.12. Vastustaja leiab, et leppetrahvid lepingu lõpetamisel (300 000 ja 100 000) on ebamõistlikult suured. VÕS § 159 lg 1 lubab kokku leppida leppetrahvi kohustuse täitmise asendamiseks. 300 000 eurot on ca 25% Riigihanke alusdokumendi p-i 6.3.1.1 kohaselt Osas 1 nõutud minimaalsest referentslepingu mahust (1,2 mln), mis 5-aastase lepinguperioodi peale jagatuna ei ole ebamõistlik, arvestades uue hanke korraldamise kulusid ja teenuse katkemise ohtu. Elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamine on HOS § 38 lg 3 p 3 kohaselt kriitiline.

5.13. Lepingu lõpetamine. VÕS § 655 lg 1 on üldreegel, kuid VÕS § 5 lubab sellest kõrvale kalduda. Hankija on avalik-õiguslik juriidiline isik, kelle rahalised vahendid sõltuvad eelarveotsustest. RHS § 3 p-i 5 järgi peab hankija kasutama vahendeid säästlikult. Eelarve puudumine on mõjuv põhjus kehtivale lepingu erakorraliseks ülesütleamiseks (VÕS § 196 lg 1), kuna tellijalt ei saa mõistlikult nõuda lepingu jätkamist ilma rahastuseta. See on objektiivne ja seadusest tulenev piirang avaliku raha kasutamisele, millega professionaalne töövõtja peab avaliku sektoriga lepingusse astudes arvestama.

5.14. Olulised lepingurikkumised. Vaidlustaja leiab, et vastavad alused lepingu lõpetamiseks on õigusvastased ja liiga karmid. VÕS § 116 lg 2 p-id 1–5 loetlevad olulise lepingurikkumise kriteeriumid.

5.14.1. Lepingu p 12.4.2 (täiendava tähtaja jooksul puuduse kõrvaldamata jätmine) vastab VÕS § 116 lg 2 p-ile 5.

5.14.2. Lepingu p 12.4.5 (korduvad rikkumised) on kooskõlas VÕS § 116 lg 2 p-iga 4, andes mõistliku põhjuse eeldada, et töövõtja ei täida kohustusi ka edaspidi.

5.14.3. Lepingu p 12.4.7 (5-päevane tähtaeg) on käsitatav täiendava tähtaja andmisena (VÕS § 114 lg 1). Mõistlikkuse hindamisel (VÕS § 7) tuleb arvestada teenuse olemust – teede hooldus nõuab operatiivsust.

5.15. 22.04.2026 esitas Hankija täiendavad seisukohad.

5.15.1. Vaidlustaja tugineb mitmes osalt kitsendavale või hüpoteetilisele tõlgendusele, mis ei arvesta hankelepingu laadi (pidev hooldusteenus), avalikku huvi (liiklusohutus, toimepidevus) ega lepingutingimuste süstemaatilist tõlgendamist kooskõlas hea usu ja mõistlikkuse põhimõtetega.

5.15.2. Lepinguperioodi seostamine eelarvestrateegiaga on õiguspärane. Vaidlustaja väide, et Hankijal on seadusjärgne hoolduskohustus ja seetõttu ei saa see sõltuda eelarvestrateegiast, on ekslik. KOKS § 37¹ lg 2 sätestab üheselt, et eelarvestrateegia on aluseks kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve koostamisel ja kohustuste võtmisel. Kui arengukava ja sellega seotud eelarvestrateegia periood lõppeb, puudub hankijal õiguslik alus pikaajaliste rahaliste kohustuste täitmiseks (KOKS § 37¹ lg 1 ja 3). KOFS § 20 lg 1 kohaselt koostatakse eelarvestrateegia just kavandatavate tegevuste finantseerimise planeerimiseks. Hankija on toiminud läbipaistvalt, kirjeldades perioodi pikenemise tingimuse etteulatuvalt, mis on kooskõlas RHS § 123 lg 1 p-i 2 põhimõttega, kus muudatuse ulatus ja tingimused on RHAD-is selgelt ette nähtud. See vähendab pakkujate riski, mitte ei suurenda seda, andes teada potentsiaalsest mahust.

5.15.3. Hankija põhjendustes puudub Vaidlustaja väidetav vastuolu (*elutähtis teenus vs kohandumine eelarveliste muudatustega*). Teenuse elutähtsus ja vältimatus ei tähenda, et kohalik omavalitsus saaks õiguslikult ja eelarveliselt piiranguteta võtta mitmeaastaseid kohustusi sõltumata eelarvestrateegiast ja eelarvemenetlusest. Avaliku raha kasutamisel on hankijal kohustus juhtida eelarveriski ning kujundada pikaajalised lepingud viisil, mis on kooskõlas kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise raamiga.

5.15.4. Vaidlustaja väide, et *professionaalne pakkuja ei saa paremini ette näha, kas eelarvestrateegia võetakse vastu*, ei ole asjakohane. Pakkuja ei peagi “ette nägema” poliitilist otsust vaid hindama lepingus selgelt kirjeldatud stsenaariumi: (a) lepingu lõpp 31.12.2029 või (b) lepingu jätkumine 31.07.2031. Mõlemad on hinnastatavad ja võrreldavad, kui Hankija on pakkumuse koostamiseks andnud üheselt mõistetava aluse. Pakkujatel palutakse pakkumuse koostamisel arvestada tegeliku lepinguperioodiga kuni 31.07.2031. See tagab pakkumuste võrreldavuse.

5.15.5. Vaidlustaja viide, et RHS § 123 lg 1 p 2 ei kohaldu, kuna jätkumine toimub *täiendavat kokkulepet sõlmimata*, ei muuda tingimust õigusvastaseks. Riigihanke kontekstis on oluline, et tingimus (võimalik jätkumine) on kirjeldatud RHAD-is ning seega on pakkujad sellest teadlikud ja saavad riski hinnastada. Lepinguprojekti sisuline konstruktsioon (automaatne tingimuslik jätkumine vs poolte allkirjastatav lisa) ei muuda läbipaistvuse taset, kui tingimus ja maksimaalne ulatus on ette nähtud ja pakkujatele võrdselt teada.

5.15.6. Lepingu tõlgendamise osas tugineb Vaidlustaja VÕS § 39 lg-le 2, kuid jätab tähelepanuta VÕS § 29 lg 4, mille kohaselt tõlgendatakse lepingut nii, nagu sarnane mõistlik isik pidi seda samadel asjaoludel mõistma. Kuna tegemist on riigihankega, on mõistlik isik professionaalne ettevõtja, kes peab mõistma, et avalikes huvides sõlmitud lepingu eesmärk on elutähtsa teenuse (HOS § 36 lg 4 p 2) katkematu ja kvaliteetne osutamine. Tõlgendusreegel, mis eelistab Riigihanke eesmärgi saavutamist, on kooskõlas VÕS § 29 lg-tega 4 ja 7, kus eelistatakse tõlgendust, mis on enam kooskõlas lepingu olemuse ja eesmärgiga. RHS § 3 p 5 nõuab parima hinna ja kvaliteedi suhte tagamist. Hankija reegel teenib just seda eesmärki, hoides ära olukorra, kus ebaselguse korral langeks teenuse kvaliteet alla kriitilise piiri.

5.15.7. Hankija ei nõustu Vaidlustaja väitega, et dokumentide prioriteetsuse *lahti jätmine* on õigusvastane ning eelistab Hankijat. Lepingu p 2.3 ei *jäta lahti* dokumente, vaid sätestab tõlgenduspehimõtte olukorraks, kus dokumente on võimalik erinevalt tõlgendada: eesmärk on saavutada teenuse nõuetekohane tase, säilitades mõistlikkuse ja kuluefektiivsuse.

Vaidlustaja käsitleb tingimust kui automaatset reeglit “töövõtja teeb rohkem enda kulul”. Selline järeldus ei tulene Lepingu p-i 2.3 sõnastusest ega lepingu tervikust. Töövõtja kohustuste sisu määratakse TK ja lepingu tingimuste alusel, vastuolude korral rakenduvad ka lepinguõiguse üldreeglid (hea usk, mõistlikkus, süsteemne tõlgendamine). Lepingu p 2.3 ei anna Hankijale õigust ühepoolset muuta töömahtu ega nihutada riski piiramatult töövõtjale.

5.15.8. Dokumentide hierarhia kehtestamine on üks võimalik tehniline lahendus, kuid hierarhia puudumine ei muuda hanketingimust õigusvastaseks, kui pakkuja saab mõistlikult aru kohustuste sisust ning vaidluse korral on kohaldatavad lepinguõiguse tõlgendusreeglid. Lepingu p-i 2.3 eesmärk on tagada avaliku huvi kaitse – teenuse kvaliteet ja ohutus – ilma et tekiks olukord, kus vastuolu korral eelistatakse formaalselt odavamalt, kuid sisuliselt ebapiisavat lahendust.

Seega ei riku Lepingu p 2.3 läbipaistvuse põhimõtet – see on tõlgendusprintsip, mida tuleb rakendada kooskõlas VÕS-i üldreeglitega.

5.15.9. Ajutine liikluskorraldus ja märkide paigaldamine. Kui pargitud sõidukid takistavad tehniliselt teehooldust, siis on märkide paigaldamine vältimatu osa kohasest täitmisest. HOS § 38 lg 3 p 2 paneb elutähtsa teenuse osutajale kohustuse rakendada ennetavaid meetmeid ja vähendada sõltuvust välistest asjaoludest. Sõidukite eemaldamise korraldamine on professionaalse töövõtja hoolsuskohustus, et tagada teenuse osutamine ettenähtud kvaliteediga. Teavituskohustus on vajalik koostööks, et Hankija saaks rakendada oma riiklikke kohustusi.

5.15.10. Vaidlustaja väide, et Hankija muudab vastusega RHAD-i, ei vasta tõele. Hankija selgitus ei muuda tingimust, vaid avab selle eesmärgi ja mõistlikku rakendust. RHS §-i 3 põhimõtetega kooskõlas tuleb tingimusi tõlgendada nii, et need on täidetavad ning tagavad teenuse toimepidevuse. Tingimuse mõistlik sisu on: kui töö teostamiseks on vaja parkimisruum vabastada (nt suurpuhastus, lume äravedu, mahukad korrastustööd), siis töövõtja korraldab ajutise liikluskorralduse.

Vaidlustaja viitab HOS-ile ja Määrusele 20 ning väidab, et parkimismärgid ei ole *katkestusi ennetav meede*. Hankija on seisukohal, et toimepidevuse meetmed ei ole suletud loetelu - kui parkimine takistab teenuse osutamist, on ajutine liikluskorraldus asjakohane meede, mis toetab teenuse osutamist. Lisaks ei tähenda Politsei ja parkimiskorraldaja teavitamise nõue, et töövõtja teostab järelevalvet. Teavitamine on vajalik, et pädevad asutused/korraldajad oleksid informeeritud ning saaksid vajadusel reageerida. See on proportsionaalne ja praktiline.

5.15.11. Talihoolduse päevik ja trahv. Hankija on tingimusi muutnud ja talihooldustööde päeviku nõude eemaldanud (komplekshindadega tööde osas päevikut ei nõuta, ühikhindadega tööde osas säilib). Kuna päevikukohustus jääb ühikhindadega töödele, on ka kohustuse täitmise tagamiseks vajalik sanktsioon selles osas.

5.15.12. Hooldusala määratlemine ja juurdepääsud. VÕS § 29 lg 6 kohaselt tuleb lepingutingimust tõlgendada koos teiste tingimustega, andes sellele tähenduse, mis tuleneb lepingu kui terviku olemusest. Teehoolduslepingu olemuslik eesmärk on liikluse tagamine. Juurdepääsud ja ühendusteel on põhiressursi (tee) funktsioneerimiseks lahutamatud osad. RHS § 87 lg 1 p 2 lubab tehnilises kirjelduses määrata ehitustööde/teenuste omadusi üldisemalt, kui need on valdkonnas tegutsevatele isikutele arusaadavad. Professionaalne töövõtja peab VÕS § 77 lg 1 alusel tagama vähemalt keskmise kvaliteedi, mis teehoolduse puhul eeldab, et hooldatud teele on võimalik ka sisse ja välja pääseda.

Vaidlustaja väidab, et *ühendusteel ja juurdepääsud* võivad tähendada sisuliselt piiramata hulka teid sh eramaal ning et mahu puudumine teeb tingimuse õigusvastaseks. Hankija ei nõustu sellega. Lepingu p-i 3.3.4.1 kontekst on hankelepingu objekt (kesklinna ja ühistranspordiga tänavate kõnniteed, bussipeatused, Rütli tn). *Ühendusteel sõiduteeni ja juurdepääsud* tähendab funktsionaalselt sama hooldusobjekti teenindavaid vahetuid ühenduslõike (nt bussipeatuse ühendus kõnniteega, ülekäigu/peatuseni viiv ühendus, vahetu juurdepääs hooldatavale objektile), mitte kogu kinnistu siseste teedevõrkude hooldamist.

Vaidlustaja hüpotees (*kõik kinnistu teed, millelt pääseb sõiduteele*) on lepingulise kohustuse kunstlik laiendus, mis ei ole kooskõlas lepingu esemega ega mõistliku erialase praktikaga. Hooldusala loetelud ja mahud määravad põhimahu. Lepingu p 3.3.4.1 täpsustab, et hooldus loetakse sisuliselt täidetuks, kui objektile pääseb realselt ligi (nt bussipeatuse kasutatavus). See ei lisa uut mahukategooriat, vaid kirjeldab tööde teostamise kvaliteedikriteeriumi. Järelikult tuleb tingimust tõlgendada kitsalt ja funktsionaalselt – vahetud ühendused ja ligipääsud hooldatavale objektile, mitte määratlematu täiendav teede hulk.

5.15.13. Lume lükkamise nõuded ja kitsad kõnniteed. Hankija ei nõustu Vaidlustaja väitega, et kitsastel kõnniteedel on tingimused võimatud, kuna Vaidlustaja käsitleb tingimust absoluutkeeluna igas olukorras. Tingimuse eesmärk on vältida vara kahjustamist ja ohtlikku lume ladestamist. Praktikast tähendab see töövõtja kohustust valida selline töövõte, mis hoiab 1,2 m läbitavuse nõude ning minimeerib kahju – sh vajadusel lume koondamine ja äravedu ning lahendused, mida erialaselt kasutatakse (ajutine koondamine sobivatesse kohtadesse, hilisem äravedu, kooskõlastused jm).

Hankija selgitus *lükkamine sõidutee poole* ei ole RHAD-i muutmine, vaid konkreetse olukorra töövõtte näide. Samas ei tulene lepingust, et sõiduteele lund *püsivalt ladustatakse*. Töövõtte *sõidutee poole* võib tähendada lume koondamist ja järgnevat eemaldamist kooskõlas nõuetega. Vaidlustaja väide, et *enamikul juhtudel ainus võimalus on sahkamine sõiduteele*, vajab tegelikult elus töökorralduslikku lahendust (ajastus, koondamine, äravedu), mida professionaalselt tegutsev hooldaja rakendab.

5.15.14. Parklate lumetõrjetööd üldjuhul kella 7-ks. Hankija jääb seisukohale, et tipptunniks teenuse tagamine on avalikust huvist lähtuv funktsionaalne nõue. Sõnastus „üldjuhul” ning erireegel lumesaju hilise alguse puhuks näitavad, et tegemist ei ole jäiga nõudega iga ilmastsenaariumi korral, vaid teenuse korralduse üldpõhimõttega, mis aitab tagada linna toimimise hommikuse koormuse ajal. Tee omanikul on õigus kehtestada piirkonna vajadusest lähtudes kõrgemaid nõudeid. Pärnu linnas on parklate kasutus intensiivne ning seetõttu on „hommikune valmidus” põhjendatud.

5.15.15. Mahumuudatuse õigus ja etteteatamisaeg. Hankija on viinud piirmäära vastavusse RHS § 123 lg 1 p-iga 1 (10%). Vaidlustaja nõutud ühekuuline etteteatamistähtaeg on vastuolus elutähtsa teenuse olemusega. HOS § 38 lg 3 p-i 3 kohaselt peab teenuseosutaja tagama kiire taastamise võime ja järjepidevuse ka ootamatute sündmuste korral. Kui linnaruumis muutub liikluskorraldus või tekib vajadus asendustäitmiseks, peab Hankija saama reageerida operatiivselt (RHS § 3 p 1). VÕS § 97 lg 1 käsitleb küll kohustuste vahekorra muutumist, kuid 10% piirides muudatus on riigihanke lepingutes tavapärane risk, millega pakkuja peab arvestama.

Hankija märgib, et mahumuudatused ei seisne üksnes uute teede valmimises; muutused võivad tulla ka linna operatiivsetest vajadustest (liikluskorralduse muudatused, ajutised sulgemised, ootamatud töövõttud, ilmastikust tingitud ümberprioriseerimised jms). Nõue *vähemalt üks kuu igal juhul* oleks linnale ebaproportsionaalselt jäik ja võib ohustada avalikku huvi olukordades, kus objekt tuleb hooldusesse lisada või sealt ajutiselt eemaldada lühema etteteatamisega.

5.15.16. Juhtimiskulud ja leppetrahvid. Vaidlustaja tugineb VÕS § 42 lg 3 p-ile 5 (tühine tüüptingimus), kuid jätab tähelepanuta, et majandustegevuses (RHS § 8 lg 2) on poolte vahel suurem vabadus kokkulepeteks. Leppetrahvide määramisel absoluutsummas on eesmärk sundida kohustust täitma, mis on elutähtsa teenuse puhul kriitiline. VÕS § 162 lg 1 annab võimaluse nõuda ebamõistliku trahvi vähendamist, kuid see ei muuda punkti ennast tühiseks, eriti kuna tegemist on avaliku ohutuse tagamisega, kus kahju suurus (nt liiklusõnnetus) on raskesti prognoositav, kuid potentsiaalselt hiiglaslik.

Vaidlustaja väide, et Hankija kulud *piirduvad mõne e-kirjaga* on lihtsustus. Asendustäitmine elutähtsa/linna toimimist tagava teenuse puhul hõlmab: tööde ümberkorraldamist, kiiret hankijapoolset koordineerimist, dokumenteerimist, tööde vastuvõttu, kvaliteedikontrolli tihendamist, vaidluste ja riskide haldamist, kommunikatsiooni elanikega ning sageli paralleelset järelevalvet, et vältida teenuse katkemist. Need tegevused tekitavad reaalseid halduskulusid. 7% on ette määratud kulukomponent asendustäitmise korral ja toimib eelkõige kui kulude hüvitamise standard ning ühtlasi rikkumise ennetus. See ei välista, et konkreetse vaidluse korral hinnatakse kulude põhjendatust kooskõlas lepingu ja hea usu põhimõttega.

5.15.17. Leppetrahvid absoluutsummas. Vaidlustaja väidab, et absoluutsummad ei arvesta rikkumise ulatust. Hankija rõhutab, et leppetrahvide eesmärk on tagada teenuse kvaliteet ja operatiivsus. Lepingus on rikkumine defineeritud objekti/lõigu kaupa, mis võimaldab siduda sanktsiooni konkreetse juhtumiga. Lisaks ei ole leppetrahvide summad suurusjärguna võrreldavad lepingu kogumahuga ning on ette nähtud eelkõige distsiplineeriva meetmena.

Vaidlustaja näited (GPS, infoteenistus) eeldavad, et trahv rakendub mehaaniliselt ka juhul, kui rikkumise põhjus ei ole töövõtja kontrolli all. Hankija märgib, et leppetrahvi rakendamine eeldab rikkumise tuvastamist ja dokumenteerimist lepingu kohaselt. Lepinguõiguse üldpõhimõtetest tulenevalt hinnatakse rikkumist ning töövõtjal on võimalus esitada vastuväiteid.

5.15.18. Talihoolduse garantiikiri. Hankija selgitus, et viide puudutab täitmisgarantiid (lepingu p 11.1), on sisuline: tegemist on terminoloogilise ebatäpsusega, mitte uue kohustuse loomisega. Leping tervikuna näeb täitmisgarantiit ette, seega ei saa töövõtja väita, et garantiinõuet *ei ole olemas*, kui lepingus see tegelikult sisaldub.

5.15.19. Leppetrahvid lepingu lõpetamisel. Hankija ei nõustu Vaidlustajaga, et leppetrahvidel lepingu lõpetamisel on kahju hüvitamise funktsioon, mis on vastuolus Lepingu p-iga 7.1.2. Lepingu lõpetamise leppetrahv teenib eeskätt ennetus- ja distsipliinifunktsiooni kestvuslepingus: see vähendab riski, et teenuse osutaja katkestab teenuse või põhjustab selle katkemise olulise rikkumisega. Tegemist ei ole kohustuse „asendamisega” (teenust ei saa tagantjärele „asendada”), vaid tugeva motivaatoriga vältida olukordi, mis sunnivad Hankijat teenuse kiirelt ümber korraldama.

Täitmistagatis (200 000/100 000) ei kata vältimatult kõiki üleminekukulusid, teenuse katkestuse riski ja ümberkorralduse halduskulusid. Leppetrahv ja täitmistagatis täidavad erinevaid funktsioone.

5.15.20. Viivise lagi 20%. Vaidlustaja väidab, et tellija põhikohustuse rikkumise eest ei tohi vastutust piirata. Hankija märgib, et p 7.10 on sümmeetriline (kohaldub pooltele võrdselt) ning kujutab endast lepingulise viivise kokkulepet. Viivise ülempiir aitab vältida olukorda, kus viivis muutub ebamõistlikult karistuslikuks, eriti pikaajalise lepingu kestel.

5.15.21. Ülesütlemine rahastuse vähenemisel/katkemisel. Vaidlustaja väidab, et teenuse vältimatus tähendab, et Hankija ei või seda klauslit kasutada. Hankija ei nõustu selle väitega. Teenuse vältimatus ei kaota avaliku raha kasutamise õiguslikke ja eelarvelisi piiranguid. Kui rahastust objektiivselt vähendatakse või see katkeb, ei saa Hankijalt mõistlikult nõuda kohustuse jätkamist viisil, mis ei ole eelarveõiguslikult kaetav.

Klausel ei jäta töövõtjat kaitseta - töövõtjale on ette nähtud tasu faktiliselt tehtud ja põhjendatud kulutuste eest. Tegemist on tasakaalustava regulatsiooniga, mis arvestab avaliku sektori rahastuse eripära ning kestvuslepingu olemust.

5.15.22. Lepingu lõpetamine ja finantseerimine. VÕS § 196 lg 1 lubab kestvuslepingu mõjuval põhjusel üles öelda. Rahastuse katkemine on Hankija jaoks asjaolu, mille puhul ei saa temalt mõistlikult nõuda lepingu jätkamist. See on kooskõlas ka KOFS §-i 20 põhimõtetega. Vaidlustaja viidatud VÕS § 116 lg 2 p 5 sätestab, et täiendava tähtaja möödumine ongi oluline rikkumine. Kui töövõtja ei suuda elutähtsat teenust (HOS § 36 lg 4) osutada ka pärast talle antud lisatähtaega, on usaldus tema vastu lõplikult kadunud, mis annab Hankijale õiguse leping lõpetada, et tagada linna toimepidevus uue hankega.

Lepingu p 12.4.2 eeldab *tööde kvaliteedi mittevastavust* ning puuduse kõrvaldamata jätmist täiendava tähtaja jooksul. Lepingu lõpetamine kui äärmuslik meede rakendub kooskõlas hea usu ja proportsionaalsuse põhimõtetega. Hankija ei käsitle ebaolulisi puudusi oluliste rikkumistena.

Lepingu p 12.4.5 (3 leppetrahvi 4 kuu jooksul) on ette nähtud korduva rikkumise mustri tuvastamiseks. Leppetrahve ei määrata abstraktselt, vaid konkreetsete kohustuste rikkumise eest. Kolmekordne sanktsioneerimine lühikese perioodi jooksul on objektiivne indikaator, mis võib anda mõistliku aluse eeldada edasist mittenõuetekohast täitmist.

Lepingu p 12.4.7 („muu oluline rikkumine” ja 5 päeva) on raamtingimus olukordadeks, mida teised alapunktid ei kata. “Oluline” on sisuline filter, mis välistab ebaoluliste rikkumiste automaatse kvalifitseerimise lõpetamise aluseks. 5 päeva mõistlikkus sõltub rikkumise olemusest. Hankija saab ja ka praktikas annab vajadusel töövõtjale rikkumise kõrvaldamiseks mõistliku tähtaja, arvestades konkreetseid asjaolusid.

VAIDLUSTUSKOMISJONI PÕHJENDUSED

6. Seoses Lepingu sätete vaidlustamisega märgib vaidlustuskomisjon esmalt, et RHS ei reguleeri eraldi hankelepingu sisu, kuid hankelepingu projekti (hankelepingu tingimuste) ettevalmistamisel tuleb hankijal lähtuda sellest, et sõlmitava hankelepingu tingimused peavad olema mh vastavuses sõlmitava hankelepingu eseme ja eesmärgiga ega tohi pakkujaid diskrimineerida. Hankelepingu tingimused peavad vastama RHS §-is 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetele ega saa olla hankija suvaotsustus ning tingimuste vaidlustamisel on nende kohasuse ja lubatavuse põhjendamise kohustus hankijal, kuivõrd hankijal lasub kohustus tagada riigihanke läbipaistvus ja kontrollitavus (RHS § 3 p-id 1 ja 2).

7. Lepingu p 1.3: *Töövõtja teostab käesoleva lepingu objektiks olevaid töid ajavahemikul 01.08.2026 kuni 31.12.2029. Juhul, kui Pärnu Linnavolikogu võtab vastu Pärnu linna eelarvestrateegia kuni aastani 2031, teostab töövõtja lepingu objektiks olevaid töid täiendavat kokkulepet sõlmimata kuni 31.07.2031.*

Vaidlustaja leiab, et Lepingu p-ist 1.3 ei selgu, kas teenust tuleb osutada 3 aastat ja 5 kuud või 5 aastat. Lepingu p-i 1.3 kohta esitas Vaidlustaja 27.03.2026 küsimuse Hankijale², millele Hankija vastas 02.04.2026 (vt käesoleva otsuse p 4.2).

Hankija ei nõustu, et teenuse osutamise periood on ebaselge. Hankija hinnangul on Lepingu p 1.3 proportsionaalne ja põhjendatud, võimaldades Hankijal kohaldada eelarveliste

² Sõnumi ID 1071752.

võimalustega ilma uut riigihanget korraldamata. Hankija 02.04.2026 vastuse kohaselt [---] *See pikendamine on seotud Pärnu linna eelarvestrateegia kinnitamisega 2026. aasta lõpus. Kuna teede hooldustööd on linna toimepidevuse tagamiseks vältimatud, on strateegia vastuvõtmine ja seeläbi lepingu pikenemine kuni 2031. aastani (täiendavat kokkulepet sõlmimata) etteplaneeritud tegevus. Pakkujatel palutakse pakkumuse koostamisel ja ressursside planeerimisel arvestada tegeliku lepinguperioodiga kuni 31.07.2031.*

7.1. Vaidlustuskomisjon nõustub Vaidlustajaga, et Lepingu p 1.3 on ebaselge ja ebaproportsionaalne. Kestvuslepingu puhul sõltub lepingu maksumuse kalkuleerimine olulisel määral sellest, millise perioodi leping kestab ning RHAD-ist peab üheselt mõistetavalt nähtuma, millise ajaperioodi jooksul teenust tuleb osutada. Kui Hankijale on sisuliselt ette teada, et lepingu täitmine toimub aastani 2031, millest lähtudes on Hankija 02.04.2026 vastuses palunud hankemenetluses osalemisest huvitatud isikutel arvestada pakkumuse koostamisel tegeliku lepinguperioodiga kuni 31.07.2031, on arusaamatu, miks hankemenetluses osalemisest huvitatud isikud peaksid samas arvestama, et teostavad lepingu objektiks olevaid töid kuni 31.12.2029. Vaidlustuskomisjonile jääb arusaamatuks miks on Hankija arvates proportsionaalne panna kogu riisiko selle eest, kas Pärnu linna eelarvestrateegia kinnitatakse 2026 aasta lõpuks või mitte, pakkujatele (täpsemalt töövõtjale), leides seejuures, et strateegia vastuvõtmine ja lepingu jätkumine on objektiivselt prognoositav ning professionaalsele pakkujale igati hinnatav risk. Hankijal peaks olema oluliselt kergem prognoosida, kas eelarvestrateegia kinnitatakse või mitte.

7.2. Vaidlustuskomisjon juhib tähelepanu asjaolule, et Lepingu p 1.3 on vastuolus ka teiste RHAD-i sätetega, mis kehtestavad ühemõtteliselt, et Leping sõlmitakse ajavahemikuks 01.08.2026 kuni 31.12.2031 – nt kõik RHAD-i dokumendid, kus on toodud Riigihanke nimi või nimetus – „Pärnu linna tänavate hooldus 2026–2031“, Hanketeate p 2.1, AD p-id 1 ja 4.2³, 11.1.1, 15.5.

Eeltoodust tulenevalt on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Lepingu p 1.3 on vastuolus RHS § 3 p-is 1 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetega, mille kohaselt riigihange tuleb korraldada läbipaistvalt, kontrollitavalt ja proportsionaalselt, ning tuleb viia vastavusse õigusaktidega ettenähtud nõuetega.

8. Lepingu p 2.3: *Pooled juhinduvad lepingu täitmisel ja omavaheliste suhete reguleerimisel lepingust ning lepinguga reguleerimata küsimustes Eesti Vabariigis kehtivatest õigusaktidest, eeskirjadest, standarditest ning hea usu põhimõttest. Kui lepingu dokumendid on omavahel vastuolus või kui neid on võimalik erinevalt tõlgendada, lähtutakse tõlgendusest, mis tagab hanke eesmärgi saavutamise võimalikult kvaliteetselt, suurendamata seejuures tellija kulusid.* Vaidlustaja leiab, et Lepingu p 2.3 on õigusvastane, kuna kehtestatud tõlgendamisreegel jätab dokumentide prioriteetsuse lahtiseks. Vastuolude ületamiseks dokumentides on tavapärane dokumentide tähtsuse järjekorra kehtestamine. Tõlgendusreegel, mille kohaselt tõlgendatakse tingimust vaidluse korral tingimuse kasutaja (Hankija) kasuks ning teise poole (pakkuja) kahjuks, on vastuolus võlaõigusseaduse (edaspidi VÕS) § 39 lg-s 2 sätestatud tüüptingimuse tõlgendamise üldreegliga.

Hankija kinnitusel lähtub tõlgendusreegel Riigihanke eesmärgist ja VÕS § 7 lg-s 1 sätestatud mõistlikkuse põhimõttest. See ei riku poolte õiguste ja kohustuste tasakaalu, vaid suunab pooled vaidluse korral eelistama lahendust, mis tagab teenuse kvaliteedi ja maksumuse optimaalse suhte.

³ Vaidlustuskomisjon märgib, et kuna üheski AD punktis pole viidet selle kohta, et hankelepingut tuleks täita mingi teise perioodi jooksul, kui - 01.08.2026 (eeldatav jõustumise aeg) kuni 31.07.2031 (lõppkuupäev) -, ei ole asjakohane AD p-i 4.2 viimane lõik: *Juhul, kui Pärnu Linnavolikogu võtab vastu Pärnu linna eelarvestrateegia kuni aastani 2031, teostab töövõtja lepingu objektiks olevaid töid täiendavat kokkulepet sõlmimata kuni 31.07.2031.*

8.1. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Lepingu p-i 2.3 teine lause [---] *Kui lepingu dokumendid on omavahel vastuolus või kui neid on võimalik erinevalt tõlgendada, lähtutakse tõlgendusest, mis tagab hanke eesmärgi saavutamise võimalikult kvaliteetselt, suurendamata seejuures tellija kulusid* on vastuolus RHS § 3 p-is 1 kehtestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetega, mille kohaselt hankija tegutseb riigihanke korraldamisel läbipaistvalt ja kontrollitavalt.

Vaidlustuskomisjon leiab, et läbipaistvuse ega kontrollitavuse põhimõttega pole kooskõlas see, et Lepingus nähakse ette, et vastuolu esinemisel lepingu dokumentide vahel või nende erineva tõlgendamise võimaluse avastamisel hakatakse alles vastuolu ilmnemisel (või tekkimisel: nt olukorras, kui töövõtulepingu muutmisel poolte kirjaliku kokkuleppega tekib vastuolu selle kokkuleppe ja RHAD-i vahel) lepingu täitmise käigus hindama, millist dokumenti või tõlgendust konkreetset juhul tuleb eelistada. Lisaks võimalikule ebaselgusele selles, milline dokument või tõlgendus tagab Riigihanke eesmärgi saavutamise võimalikult kvaliteetselt, suurendamata samas tellija kulusid, peaks hankemenetluses osalemisest huvitatud isikutel juba pakkumuste esitamisel olema teada vähemalt see, milline on lepingu dokumentide prioriteetsuse järjekord. Vaidlustuskomisjon ei väida seejuures, et eelnevalt oleks võimalik ette näha kõiki tõlgendamisvõimalusi.

8.2. Eeltoodust tulenevalt on vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Lepingu p 2.3 ei ole kooskõlas RHS § 3 p-is 1 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetega, mille kohaselt hankija tegutseb riigihanke korraldamiselt läbipaistvalt ja kontrollitavalt, ning tuleb viia vastavusse õigusaktidega ettenähtud nõuetega.

9. Osa 1 Lepingu p 3.1.20 ja Osa 2 Lepingu p 3.1.19: [Töövõtja kohustub] *tagama tööde tegemist takistavate sõidukite korral ajutiste parkimist keelavate liiklusemärgide (märk 361) ja lisatahvlite (tahvel 579) paigalduse vähemalt 24 tundi enne töö algust ning teavitama sellest tellijat, Politsei- ja Piirivalveameti Lääne prefektuuri ja tasulise ala puhul parkimiskorraldajat*. Vaidlustaja on seisukohal, et need kohustused on põhjendamatud ning ka täitmiseks võimatud. Töövõtja ei saa 24 tundi varem ette näha, kus hakkavad parkima sõidukid, mis potentsiaalselt takistavad tööde tegemist. Faktiliselt takistavad hooldustööde tegemist ning mõjutavad tööde kvaliteeti mistahes sõidukid, mis asuvad hooldataval alal.

Hankija väitel on nõue ajutiste märkide paigaldamiseks suunatud eelkõige planeeritud hooldustöödele (nt kevadpuhastus või lume massiivne äravedu), kus teenuse efektiivsus sõltub otseselt vabadest tänaväärtest. Professionaalne töövõtja peab suutma oma tööd planeerida ja märgistada piirkonnad 24 tundi ette, et tagada teenuse osutamise võimalikkus.

9.1. Hankija selgituste kohaselt on Osa 1 Lepingu p-is 3.1.20 ja Osa 2 Lepingu p-is 3.1.19 kehtestatud nõue töövõtjale mõeldud *eelkõige* planeeritud hooldustööde tegemise korral. Seda ei ole aga töövõtulepingute vaidlusalustes punktides sätestatud. Sellest, et vastuses vaidlustusele kasutab Hankija sõna *eelkõige* nähtub, et ilmselt ei ole Hankija arvates siiski välistatud, et teatud juhtudel võib Osa 1 Lepingu p-is 3.1.20 ja Osa 2 Lepingu p-is 3.1.19 sätestatud kohustus märkide paigaldamiseks olla töövõtjal ka nn korraliste hooldustööde tegemisel. Niisugusel juhul oleks aga ilmselt tegemist töövõtjat põhjendamatult koormava või koguni teostamatu nõudega. Ebaselgeks jääb nt, kas sõnad [---] *tagama tööde tegemist takistavate sõidukite korral* [---] tähendab, et sõidukid peavad juba parkima ning potentsiaalselt töö teostamist takistama või peab töövõtja nägema 24 tundi varem ette sõidukite parkimist, mis võib töö teostamist takistada, ning paigaldama ajutised märgid selle vältimiseks. Õige on Vaidlustaja väide, et talviseid lumetõrjetõid parkivad autod kahtlemata segavad – kas kõnealuste lepingu punktide alusel tuleks ajutised keelavad märgid paigutada terveks talveks?

9.2. Vaidlustuskomisjonile jääb arusaamatuks, miks Hankija juhul, kui ta tõesti on seisukohal, et Osa 1 Lepingu p-is 3.1.20 ja Osa 2 Lepingu p-is 3.1.19 sätestatud ajutiste märkide paigutamise kohustus on üksnes suuremate ja etteplaneeritud tööde puhul, ei soovi seda

RHAD-is selgelt välja öelda.

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Osa 1 Lepingu p 3.1.20 ja Osa 2 Lepingu p 3.1.19 on vastuolus RHS § 3 p-is 1 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetega, mille kohaselt riigihange tuleb korraldada läbipaistvalt, kontrollitavalt ja proportsionaalselt ning need tuleb viia vastavusse õigusaktidega ettenähtud nõuetega.

10. Lepingu punktid, mis puudutavad talihoolduspäevikute esitamise nõuet.

Vaidlustaja vaidlustas Osa 1 Lepingu p-id 3.2.13, 3.3.2.1, 3.3.2.2 ja 7.3.1.4, Osa 2 Lepingu p-id 3.3.1 ja 3.3.2 ning Lepingu p-i 5.1.3 nendes sisalduva talihoolduspäeviku nõude suhtes, kuna Määruses 92 sisaldunud talihoolduspäevikute nõue on kehtetu alates 02.11.2018.

Hankija muutis eelnimetatud punkte (va Osa 1 Lepingu p 7.3.1.4) vaidlustusmenetluse ajal (10.04.2026), vastavalt vaidlustusele, eemaldades nendest talihoolduspäeviku esitamise nõude. Vaidlustuskomisjon leiab, et RHAD-i muutmisega vastavalt vaidlustusele on Hankija kõrvaldanud vaidlustuse esitamise aja redaktsioonis vaidlustatud Osa 1 Lepingu p-ides 3.2.13, 3.3.2.1, 3.3.2.2 ja 7.3.1.4, Osa 2 Lepingu p-ides 3.3.1 ja 3.3.2 ning Lepingu p-is 5.1.3 esinenud (Vaidlustaja väidetud) õiguserikkumised, mille tõttu jätab vaidlustuskomisjon vaidlustuse nende punktide osas RHS § 192 lg 3 p-i 5 alusel läbi vaatamata. Vaidlustuskomisjon ei saa teha otsust RHAD-i sätete kohta, mis enam ei kehti.

10.1. Osa 1 Lepingu p 7.3.1.4 kehtestab: [Talihoolduse nõuete rikkumise korral (sh majandus- ja taristuministri määruse nr 92 „Tee seisundinõuded“ nõuete täitmata jätmise) rakendatakse leppetrahvi järgmiselt:]

7.3.1.4. Talihoolduse päeviku esitamata jätmise tähtjaks – 500 eurot iga hilineunud päeva eest.

Vaidlustaja leiab, et kuna talihoolduspäeviku esitamise nõuded on RHAD-ist eemaldatud, on põhjendamatu ka tingimus, mis võimaldab trahvida talihoolduspäeviku esitamise viivitamise eest.

Hankija märgib, et on Riigihanke tingimusi muutnud ja talihooldustööde päeviku nõude eemaldanud (komplekshindadega tööde osas päevikut ei nõuta, ühikhindadega tööde osas säilib). Kuna päevikukohustus jääb ühikhindadega töödele, on ka kohustuse täitmise tagamiseks vajalik sanktsioon selles osas.

10.2. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et kuna Hankija on RHAD-i muutes kõrvaldanud sealt *talihoolduse päeviku* mõiste, asendades selle *ühikhindadega tehtavate tööde* (päeviku) mõistega, puudub töövõtjal kohustus *talihoolduse päevikut* tellijale esitada, mistõttu ei saa selle esitamata jätmise eest ka leppetrahvi rakendada. Seega on Osa 1 Lepingu p 7.3.1.4 sisutu. *Ühikhindadega tehtavate tööde päeviku* ja *talihoolduse päevik* ei ole üks ja seesama, kuigi Hankija soovib neid samastada.

Eeltoodust tulenevalt on Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Osa 1 Lepingu p 7.3.1.4 ei ole kooskõlas RHSD § 3 p-is 1 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetega, mille kohaselt hankija tegutseb riigihanke korraldamiselt läbipaistvalt ja kontrollitavalt, ning tuleb viia vastavusse õigusaktidega ettenähtud nõuetega.

11. Osa 1 Lepingu p 3.3.4.1: *Objektid: hooldada tuleb Kesklinna ja ühistranspordiga tänavate kõnniteid, bussipeatusi ja Rüütli tänavat (RHAD Lisa 3 loetelu 3, 10 ja 15). Hooldusala hõlmab ka ühendusteid sõiduteeni ja juurdepääse.*

Vaidlustaja leiab, et Osa 1 Lepingu p-i 3.3.4.1 teine lause on õigusvastane, kuna pole selge, mis on *ühendusteid sõiduteeni ja juurdepääsud*, mida tuleb töövõtjal samuti hooldada.

Osa 1 puudutava RHAD Lisa 3 loetelu 3 on toodud hooldamisele kuuluvad objektid ja nende mahud. Kirjeldatud ei ole, millised on *ühendusteid sõiduteeni ja juurdepääsud* ning millised on nende mahud. Küsimustele vastates selgitas Hankija, et Osa 1 Lepingu p-i 3.3.4.1 all peetakse silmas kinnistutelt väljasõituisid⁴. Hooldamisele kuuluvate objektide maht on

⁴ Sõnumi ID: 1071752.

valdkonna asjatundja jaoks arusaadav siis, kui on nt esitatud tee jm objekti nimetus (asukoht) ja selle suurus (hooldatava ala maht, eeskätt ruutmeetrites). Teenusepakkuja ei saa hakata tuletama, milliseid ühendusteid või juurdepääsuteid peaks lisaks lepingus kirjeldatud teedele (jm hooldatavatele objektidele) veel hooldama reaalse ligipääsu tagamise eesmärgil. Hooldamisele kuuluv ala peab olema määratletud RHAD-is nii teenuse mahu mõistmiseks, ressurside planeerimiseks kui ka pakkumuse maksumuse eelarvestamiseks ning pakkumuste võrreldavuse tagamiseks.

Hankija selgitab, et teatas juba hankemenetluses osalemisest huvitatud isikute küsimustele vastates, et Osa 1 Lepingu p-i 3.3.4.1 teine lause ei lisa täiendavaid hooldusmahtusid. Juurdepääsude puhastamine on olemuslikult vajalik põhikohustuse täitmiseks ning samas valdkonnas tegutsev mõistlik isik peab sellise ulatusega arvestama. Pakkuja, kes on oma valdkonna ekspert, peab suutma hinnata linna morfoloogiat ja arvestama, et põhikohustus (tänava puhastus) loetakse täidetuks vaid siis, kui on tagatud ka liiklejate reaalne pääs neile teedele. Lepingu p-i 3.3.4.1 kontekst on hankelepingu objekt (kesklinna ja ühistranspordiga tänavate kõnniteed, bussipeatused, Rütli tn). *Ühenduste soiduteeni ja juurdepääsud* tähendab funktsionaalselt sama hooldusobjekti teenindavaid vahetuid ühenduslõike (nt bussipeatuse ühendus kõnniteega, ülekäigu/peatuse viiv ühendus, vahetu juurdepääs hooldatavale objektile), mitte kogu kinnistu siseste teedevõrkude hooldamist. Hooldusala loetelud ja mahud määravad põhimahu. Osa 1 Lepingu p 3.3.4.1 täpsustab, et hooldus loetakse sisuliselt täidetuks, kui objektile pääseb realselt ligi (nt bussipeatuse kasutatavus). See ei lisa see uut mahukategooriat, vaid kirjeldab tööde teostamise kvaliteedikriteeriumi.

11.1. Vaidlustuskomisjon märgib esmalt, et vaidlusalune Osa 1 Lepingu p 3.3.4.1 kuulub p-i 3.3.4 *Kõnniteede ja parklate talihooldus* koosseisu, käsitledes seega nimelt *kõnniteede ja parklate*, mitte soiduteede (tali)hooldust. Vaidlustuskomisjon nõustub Vaidlustajaga, et Osa 1 Lepingu p-i 3.3.4.1 teise lause sõnastus, mille kohaselt *hooldusala hõlmab ka ühenduste soiduteeni ja juurdepääse*, ei anna tegelikku ülevaadet, milline ala on lisaks RHAD Lisa 3 loeteludele 3, 10 ja 15 veel lepingu objektiks. Isegi kui arvestada Hankija 02.04.2026 vastust küsimusele, et Osa 1 Lepingu p-i 3.3.4.1 teise lausega on silmas peetud *väljasõidutid kinnistutelt ja nende näol ei lisandu täiendavaid hooldusmahtusid*, ei ole arusaadav, kas kinnistult väljasõitude maht on arvestatud RHAD Lisa 3 loeteludes 3, 10 ja 15.

11.2. Vaidlustuskomisjoni arvates ei ole Hankija 02.04.2026 vastus Osa 1 Lepingu p-i 3.3.4.1 teise lause kohta, et märkus peab silmas *kinnistutelt väljasõidutid*, kooskõlas vastustes vaidlustusele antuid Hankija selgitustega, mille kohaselt see lause tähendab funktsionaalselt sama hooldusobjekti teenindavaid vahetuid ühenduslõike (nt bussipeatuse ühendus kõnniteega, ülekäigu/peatuse viiv ühendus, vahetu juurdepääs hooldatavale objektile). Bussipeatuse ühendus kõnniteega või ülekäigu/peatuse viiv ühendus võib ehk olla Osa 1 Lepingu p-i 3.3.4.1 teise lause mõttes kõige laiemalt *juurdepääs*, kuid ilmselt ei ole tegemist *väljasõiduga kinnistutelt* nagu Hankija on vastanud 02.04.2026. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Osa 1 Lepingu p 3.3.4.1, 02.04.2026 vastuses ega vaidlustusmenetluses ei ole Hankija üheselt arusaadavalt selgitanud, kuidas tuleb mõista Osa 1 Lepingu p-i 3.3.4.1 teist lauset ning pole esitanud sellest tulenevaid hooldusmahte.

Eeltoodust tulenevalt on vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Osa 1 Lepingu p-i 3.3.4.1 teine lause ei ole kooskõlas RHS § 3 p-is 1 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetega, mille kohaselt hankija tegutseb riigihanke korraldamiselt läbipaistvalt ja kontrollitavalt ning tuleb viia vastavusse õigusaktidega ettenähtud nõuetega.

12. Osa 1 Lepingu p 3.3.4.4 ja Osa 2 Lepingu p 3.3.3.2: *Lume lükkamine: lund ei tohi lükata vastu hooneid, aedasid, hekke ega soiduteele. Lume lükkamine haljasalale või teemaalt välja tuleb kooskõlastada kinnistu valdajaga.*

Vaidlustaja leiab, et eeltoodud tingimused ei ole kitsaste kõnniteede puhul üheaegselt täidetavad, kuna samaaegselt peab olema kõnniteel kogu laius, sh vähemalt 1,2 m ulatuses

vaba liikumisruum. Riigihanke objekti kuuluvad ka kitsad kõnniteed, sh kitsamad kui 1,2 m. Vaidlustaja küsimusele, kuhu sahata lumi kitsastelt kõnniteedelt vastas Hankija 02.04.2026, et lumi tuleb sahata sõidutee poole⁵.

Hankija on seisukohal, et Vaidlustaja käsitleb tingimust põhjendamatult absoluutkeeluna. Praktikas on nõuete eesmärk vältida ohtlikku lume ladestamist ning töövõtja kohustust valida selline töövõte, mis hoiab 1,2 m läbitavuse nõude ning minimeerib kahju – sh vajadusel lume koondamine ja äravedu. Hankija selgitus lume lükkamisest sõidutee poole ei ole RHAD-i muutmine, vaid konkreetse olukorra töövõtte näide. Töövõtte *sõidutee poole* võib tähendada lume koondamist ja järgnevat eemaldamist kooskõlas nõuetega.

12.1. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Hankija väide, et Osa 1 Lepingu p 3.3.4.4 ja Osa 2 Lepingu p 3.3.3.2 näevad ette võimaluse lükata lund sõidutee poole on õige ainult osaliselt. Hankija vastuse kohaselt võib lund lükata *sõidutee poole*, kuid vaidlustatud punktid sätestavad üheselt, et lund ei tohi lükata sõiduteele. Seda, et tegemist ei ole täieliku keeluga, nagu väidab Hankija vaidlustusmenetluses, Osa 1 Lepingu p-i 3.3.4.4 ega Osa 2 Lepingu p-i 3.3.3.2 sõnastusest ei tulene. Hankija vastusest pakkuja küsimusele – *lumi tuleb sahata sõidutee poole* - ei nähtu, kuidas tuleb lund kitsaste kõnniteedelt tegelikult ära lükata. Kui kõnnitee ja sõidutee vahel pole nt mururiba või see on lume paigutamiseks liiga kitsas, tuleb lund *sõidutee poole* sahates lumi ikkagi sõiduteele lükata. Seejuures ei saa välistada, et Hankija käsitluses oleks vähemalt Osa 1 puhul tegemist rikkumisega, mille puhul on ette nähtud Osa 1 p-is 7.3.1.3 sätestatud leppetrahv.

12.2. Vastuses vaidlustusele selgitab Hankija, et Hankija 02.04.2026 vastuses on kirjeldatud töövõtet, et kitsalt kergliiklusteelt tuleb lumi sahata sõidutee poole ning seejärel eemaldada (ilmselt ära vedada). Sellist järeldust Hankija vastusest hankemenetluses osalemisest huvitatud isiku küsimusele, veelgi vähem aga Osa 1 Lepingu p-ist 3.3.4.4 ja Osa 2 Lepingu p-ist 3.3.3.2 teha ei saa. Vaidlustuskomisjon leiab, et seoses lume sahkamisega kitsastelt kergliiklusteedelt esineb Osa 1 Lepingu p-is 3.3.4.4 ja Osa 2 Lepingu p-is 3.3.3.2 sisemine vastuolu ning Hankija ei ole seda kõrvaldanud ka 02.04.2026 vastusega, isegi kui see vastus oleks Osa 1 Lepingu p-i 3.3.4.4 ja Osa 2 Lepingu p-i 3.3.3.2 sisustamisel kohaldatav. Kui Hankija eeldab, et kitsastelt kergliiklusteedelt toimub pidev lume äravedu, tuleb seda RHAD-is ka selgesõnaliselt öelda, et kõik võimalikud pakkujad oskaksid sellega oma hinnakujunduses arvestada.

Eeltoodust tulenevalt on vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Osa 1 Lepingu p 3.3.4.4 ja Osa 2 Lepingu p 3.3.3.2 ei ole kooskõlas RHS § 3 p-is 1 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetega, mille kohaselt hankija tegutseb riigihanke korraldamiselt läbipaistvalt ja kontrollitavalt ning need tuleb viia vastavusse õigusaktidega ettenähtud nõuetega.

13. Osa 1 Lepingu p 3.3.6: *Parklate lumetõrjetööd tuleb teostada üldjuhul kella 7-ks hommikul (1. lumelükkamise ring). Kui lumesadu algab hiljem kui 4 tundi enne kella 7.00, alustatakse lumetõrjetööd viivitamatult pärast lumesaju algust ning tööd teostatakse mõistliku aja jooksul.* Vaidlustaja arvates on eeltoodud tingimus vastuolus RHAD-i teiste tingimustega ning täitmiseks ka võimatu. Parklatel on talvel nõutav 2. seisunditase. Määruse 92 lisa 9 kohaselt on 2. seisunditaseme korral hooldustükli aeg 12 tundi. Seega nõue, mille kohaselt on vastav aeg „lühendatud“ sõltuvalt lumesaju algusest (ehk juhul, kui lund hakkab sadama pärast kl 3.00 öösel) ajani 4 tundi + mõistlik aeg, on vastuolus Määrusega 92. Kuna hooldustükk on 12 tundi, siis peab see olema tagatud olenemata sellest, mis kell konkreetsel päeval/öösel hakkab lund sadama ning põhjendatud ei ole nõuda puhastamist konkreetseks kellaajaks (7.00).

Hankija leiab, et nõue hooldada parklad kella 7.00-ks on põhjendatud avaliku huviga ja vajadusega tagada teenuse kättesaadavus liikluse tiptunnil. RHS § 88 lg 1 alusel kehtestatud kellaajaline piirang on käsitatav täiendava seisundinõudena, mis on lubatud piirkonna vajadustest lähtuvalt. Sõnastus „üldjuhul“ ning erireegel lumesaju hilise alguse puhuks

⁵ Sõnumi ID: 1071752.

näitavad, et tegemist ei ole jäiga nõudega iga ilmastenaariumi korral, vaid teenuse korralduse üldpõhimõttega, mis aitab tagada linna toimimise hommikuse koormuse ajal

13.1. Vaidlustuskomisjon märgib, et RHAD Lisa 3 Tabel 4 pealkirjaga *Pärnu linna parklate loetelu talvine seisunditase* 2 loetleb Pärnu linna parklad, kehtestades samas, et need peavad vastama talvisele seisunditasemele 2. Määrus 92 lisa 9 kohaselt on 2. seisunditaseme korral hooldustsükli aeg 12 tundi. Määruse 92 §-i 27 lg 1 kohaselt on hooldustsükli aeg tähtaeg, mille lõpuks peavad tee talvised seisundinõuded olema täidetud. Määruse 92 §-i 27 lg 2 teise lause kohaselt *Tänavahooldustsükli aega arvestatakse libeduse tekkest või lumesaju või tuisu algusest.*

Seega nähtub RHAD Lisa 3 Tabeli 4, Määruse 92 ja Määruse 92 lisa 9 koosmõjust, et parklate puhul peaks hooldustsükli aeg olema 12 tundi, mis peab olema tagatud olenemata sellest, mis kell hakkab lund sadama ning Määrusega 92 on vastuolus nõuda parkla lumetõrjetöö lõpetamist (üldjuhul) kella 7.00-ks. Eeltoodud põhjustel on Määrusega 92 vastuolus ka Osa 1 Lepingu p-i 3.3.6 teine lause.

13.2. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Osa 1 Lepingu p 3.3.6 on vastuolus Määrusega 92 ja RHAD Lisa 3 Tabeliga 4 ning ei ole kooskõlas RHS § 3 p-is 1 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetega, mille kohaselt hankija tegutseb riigihanke korraldamiselt läbipaistvalt, kontrollitavalt ja proportsionaalselt ning tuleb viia vastavusse õigusaktidega ettenähtud nõuetega.

14. Lepingu p-i 4.2.5: [Tellijal on õigus]: *muuta tööde mahtu (lisada/maha võtta loeteludest tänavaid, peatusi, täpsustada tänavamahtusid vms), sh muuta (suurendada, vähendada) ka lepingu alusel makstavat tasu kuni 10 %⁶.*

Puudub vaidlus, et Hankija on vaidlustusmenetluse ajal (10.04.2026) muutnud Lepingu p-i 4.2.5, kehtestades, et tööde mahtu (ja sellega seotud tasusid) võib muuta kuni 10%.

Vaidlustaja leiab, et Hankijal võib olla vajadus teatud objektide hooldusest välja jätmiseks või lisamiseks, kuid mida suuremas mahus objekte lisatakse või neid ära jäetakse, seda suurem on mõju töövõtjale. Riigihanke eeldatav maksumus on 9,2 miljonit, millest 10% moodustab 920 000 eurot. Sellises mahus teenuse juurde ostmise või teenusest loobumine on töövõtjale suure mõjuga. Samas ei saa objekte päevapealt juurde tulla ega nende hooldamisvajadus kaduda ehk Hankijal ei saa olla takistust teavitada mahumuudatustest ette – mida suurem mahumuudatus, seda pikem etteteatamisaeg. Minimaalne etteteatamisaeg peaks olema vähemalt 1 kuu.

Hankija ei nõustu, et mahumuudatustest peaks ette teatama vähemalt üks kuu. Tänavate hoolduses tuleneb vajadus muudatusteks linnaruumi arengust ja operatiivsest vajadusest. Professionaalne töövõtja peab olema valmis teostama töid, mis on vajalikud teenuse eesmärgi saavutamiseks, ning 10% ulatuses mahumuudatuste talumine ilma pika etteteatamisajata on tavapärane ja prognoositav ettevõtlusrisk elutähtsa teenuse osutamisel. Ühekuuline etteteatamistähtaeg on vastuolus elutähtsa teenuse olemusega. Kui linnaruumis muutub liikluskorraldus või tekib vajadus asendustäitmiseks, peab Hankija saama reageerida operatiivselt. Nõue vähemalt üks kuu igal juhul oleks Hankijale ebaproportsionaalselt jäik ja võib ohustada avalikku huvi olukordades, kus objekt tuleb hooldusesse lisada või sealt ajutiselt eemaldada lühema etteteatamisega.

14.1. Muutes Lepingu p-i 4.2.5 sõnastust viisil, et tööde mahtu (ja sellega seotud tasusid) võib muuta kuni 10% (varem Lepingu p-is 4.2.5 olnud 15% asemel), on Hankija kõrvaldanud (Vaidlustaja väidetud) õiguserikkumise töövõtulepingute muutmise lubatava maksimaalse mahu osas, mille tõttu jätab vaidlustuskomisjon selles osas vaidlustuse RHS § 192 lg 3 p-i 5 alusel läbi vaatamata. Vaidlustuskomisjon ei saa teha otsust RHAD-i sätete kohta, mis enam ei

⁶ 10.04.2026, s.o pärast vaidlustuse esitamist, on Hankija asendanud arvu 15% arvuga 10%.

kehti. Samas tuleb vaidlustuskomisjonil võtta Lepingu p-i 4.2.5 osas seisukoht küsimuses, kas on lubatav lepingu mahu muutmine ilma piisava (Vaidlustaja poolt pakutud 1 kuulise) etteteatamiseta.

14.2. Esmalt märgib vaidlustuskomisjon, et Lepingu p-is 4.2.5 ei ole täpsustatud, millest arvutatakse 10%, mille ulatuses võib muuta (suurendada või vähendada) tööde mahtu ja lepingu alusel makstavat tasu. Vaidlustaja on vaidlustuses viidanud RHS § 123 lg 1 p-ile 1, millest lähtudes on Vaidlustaja leidnud, et n.ö väiksemate mahumuudatuste absoluutseks piiriks hankelepingu täitmisel saab rahalises mõttes pidada teenusehankes 10% sõlmitud lepingu maksumusest. Hankija ei ole selgitanud, millest tema arvates kõnealune 10% tuleks arvutada, kuid ei ole ka vaielnud vastu Vaidlustajale, kes leiab, et kuivõrd Riigihanke eeldatav maksumus on 9,2 miljonit, siis 10% sellest moodustab 920 000 eurot, mida pooled praeguses vaidluses käsitlevadki ilmselt Lepingu p-i 4.2.5 alusel võimalike muudatuste maksimaalse rahalise mahuna. Vaidlustuskomisjon mõnab, et sellises mahus teenuse täiendav ostmine või teenusest loobumine on töövõtjale väga suure mõjuga. Samas märgib vaidlustuskomisjon, et Lepingu p-i 4.2.5 kohaselt on 10%-line muutus ülempiir, seega on tõenäoline, et muudatuste reaalne maht on sellest oluliselt väiksem.

14.3. Vaidlustuskomisjon leiab, et kuigi Lepingu p 4.2.5 on sõnastatud väga ebaselgelt, on ilmne, et igasugusel töölepingu mahu muutmisel on töövõtjale vajalik teatud ettevalmistusaeg, mida Hankija pole aga kavatsenud Lepingus ette näha. Tööde teostamise mahu 10%-line muutmine toob töövõtjale kaasa arvestatava koormuse, olgu siis tööde mahu suurendamiseks vajaliku tööjõu ja tehnika leidmiseks või mahu vähendamisel tööjõule ja tehnikale uue rakenduse leidmiseks. Pole mõistlik eeldada, et töövõtjal oleksid koheselt valmis inimesed ja mehhanismid teenuse täiendavaks osutamiseks, kui lepingu maht peaks 10% võrra tõusma või töövõtjal oleks võimalus kasutada vabanevat tööjõudu ja tehnikat mujal.

Vaidlustuskomisjon leiab, et eeldatavasti ei ole tellija vajadus lepingu mahu muutmiseks maksimaalses määras, ehk 10%, eriti sage, kuid juhul, kui selline vajadus peaks siiski tekkima, ei ole tõenäoline, et see tekiks n.ö päevapealt ega oleks tellijale varem teada, mistõttu ei ole üks kuu nii suure muudatuse puhul sugugi ebamõistlik etteteatamistähtaeg. Olulisem on märkida, et etteteatamisaeg on töövõtjale vajalik ka muudatuste puhul, mille maht jääb märgatavalt alla 10% piiri.

14.4. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et kui Hankija soovib töövõtulepingu mahtu mingis ulatuses muuta selleks töövõtjaga täiendavat kokkulepet sõlmimata, tuleb Lepingus ette näha ka mõistlik periood muudatusest töövõtjale etteteatamiseks, kuna töövõtjale peab jääma ettevalmistusaeg suuremas mahus teenuse osutamiseks või vabanevale ressursile täiendava rakenduse leidmiseks.

Eeltoodust tulenevalt on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Lepingu p 4.2.5 on vastuolus RHS § 3 p-ist 1 tuleneva proportsionaalsuse põhimõtetega, kuna ei näe töövõtjale ette mingit tähtaega tööde mahu muutmiseks (muudatustega kohanemiseks) ning Hankijal tuleb viia Lepingu p 4.2.5 vastavusse õigusaktidega ettenähtud nõuetega.

15. Lepingu p 7.2: *Asendustäitmine. Juhul kui töövõtja ei täida oma kohustusi, seades ohtu tööde tähtaegse või nõuetekohase teostamise, on tellijal õigus kaasata tööde teostamiseks täiendavalt tellija poolt valitud töövõtjaid. Kõik sellega seonduvad kulud, millele lisanduvad tellijapoolsed juhtimiskulud suuruses 7% tellija poolt korraldatud tööde maksumusest, katab töövõtja.*

Vaidlustaja leiab, et kolmandatelt isikutelt tööde tellimisel Hankija poolt „juhtimiskulude“ nõudmine suuruses 7%, ei ole põhjendatud. Hooldusteenuste tellimisel asendustäitmisena kolmandalt isikult piirdub tellija roll hooldusteenuse tellimuse esitamisega ning teostatud hooldusteenuse vastuvõtmisega. Hankija ei „juhi“ hooldusteenuste osutamist. Arvestades Riigihanke objektiks olevate teenuste kasumimarginaali, on 7% ebamõistlik ka siis,

kui tellijale kaasneksid mingid kulud teenuse tellimisega kolmandalt isikult. Olukorras, kus Hankija nõuab enda väidetavate kulude katteks ette kindlaks määratud suuruses hüvitist (VÕS § 42 lg 3 p 5), omab tähtsust, millised on Hankija kulud ja milline on nende suurus.

Hankija on seisukohal, et asendustäitmise puhul on 7% juhtimiskulu nõudmine põhjendatud Hankija täiendava ressursikuluga rikkuva töövõtja asemel tööde korraldamisel. Leppetrahvid on fikseeritud summadena, et tagada täitmisele sundimine (VÕS § 159 lg 1) ning leppetrahvi suurus on proportsionaalne elutähtsa teenuse katkemisest tuleneva ohuga (VÕS § 162). VÕS § 162 lg 1 annab võimaluse nõuda ebamõistliku trahvi vähendamist, kuid see ei muuda punkti ennast tühiseks, eriti kuna tegemist on avaliku ohutuse tagamisega. Asendustäitmine elutähtsa/linna toimimist tagava teenuse puhul hõlmab: tööde ümberkorraldamist, kiiret hankijapoolset koordineerimist, dokumenteerimist, tööde vastuvõttu, kvaliteedikontrolli tihendamist, vaidluste ja riskide haldamist, kommunikatsiooni elanikega ning sageli paralleelset järelevalvet, et vältida teenuse katkemist. Need tegevused tekitavad reaalseid halduskulusid. 7% on ette määratud kulukomponent asendustäitmise korral ja toimib eelkõige kui kulude hüvitamise standard ning ühtlasi rikkumise ennetus.

15.1. Vaidlustuskomisjon möönab, et olukorras, kus töövõtja ei täida oma kohustusi, seades sellega ohtu tööde tähtaegse või nõuetekohase teostamise, võib tellijal teenuse katkematuse tagamiseks olla vajalik kaasata tööde teostamiseks täiendavalt enda poolt valitud töövõtjaid. Vaidlustuskomisjonile arusaadavalt ei ole Vaidlustaja tellija sellist õigust ka kahtluse alla seadnud. Vaidluse sisu on selles, kas asendustäitmise korral on põhjendatud töövõtja kohustus tasuda nn tellijapoolsete juhtimiskulude katmiseks 7% tellija korraldatud tööde maksumusest (edaspidi Juhtimiskulud).

15.2. Vaidlustuskomisjonile jääb Lepingu p-i 7.2 sõnastusest arusaamatuks, milliste kulude katmiseks Juhtimiskulud õieti mõeldud on, sest Lepingu p-ist 7.2 tuleneb, et kõik kulud, mis seonduvad tellija poolt tööde teostamiseks täiendavalt valitud ettevõtjate kaasamisega, katab nagunii töövõtja ning *sellele lisanduvad* Juhtimiskulud. Tegevuste loendi puhul, mille Hankija on vastuses vaidlustusele Juhtimiskulude põhjendamiseks välja toonud (vt nt käesoleva otsuse p 15), on ilmselt tegemist näidisloeteluga võimalikest kulusid kaasa toovatest tegevustest, mis tõenäoliselt ühe asendustäitmise puhul korraga aset ei leia ning seega ka kõiki kulusid kaasa ei too. Vaidlustuskomisjoni arvates ei ole Juhtimiskulude esitamine mingi protsendina tööde maksumusest põhjendatud, sest mingite kulude katmiseks tuleb need enne kanda. Lepingu p-ist 7.2 ja Hankija vastustest ei nähtu aga mingit reaalselt seost võimalike kulude ning 7% korraldatud tööde maksumuse vahel. Sisuliselt on tegemist mitte kulu hüvitamise vaid sanktsiooniga, mida Hankija varjab millegipärast Juhtimiskulude nime taha. Isegi, kui Hankija vastuses vaidlustusele loetletud tegevustega kaasneksid Hankijale kulud, ei ole Hankija millegagi põhjendanud nende katmiseks mõeldud Juhtimiskulude suurust (7% tellija korraldatud tööde maksumusest).

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Lepingu p 7.2 ei ole kooskõlas RHS § 3 p-is 1 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetega, mille kohaselt hankija tegutseb riigihanke korraldamiselt läbipaistvalt, kontrollitavalt ja proportsionaalselt ning tuleb viia vastavusse õigusaktidega ettenähtud nõuetega.

16. Lepingu p-is 7.3.1 Talihoolduse nõuete rikkumine (Osa 1 alapunktid 7.3.1.1 – 7.3.1.5⁷; Osa 2 alapunktid 7.3.1.1 ja 7.3.1.2), Osa 1 Lepingu p-is 7.3.2 Suvise hoolduse nõuete rikkumine (alapunktid 7.3.2.1 – 7.3.2.3), Osa 2 Lepingu p-is 7.3.2 Kevadise koristamise tähtaja ületamine ja Lepingu p-is 7.3.3 Muud kohustuste rikkumised (Osa 1 alapunktid 7.3.3.1 – 7.3.3.3⁸; Osa 2 7.3.3.1 – 7.3.3.2) sätestatud leppetrahvinõuded osas, milles need on kehtestatud absoluutsuurustes.

⁷ Osa 1 Lepingu p-i 7.3.1.4 õigusvastasust on juba käsitletud käesoleva otsuse p-ides 9.1 ja 9.2.

⁸ Vaidlustaja ei vaidlusta Osa 1 Lepingu p-i 7.3.3 alapunkti 7.3.3.4 ja Osa 2 Lepingu p-i 7.3.3 alapunkti 7.3.3.3.

Vaidlustaja leiab, et Hankija kehtestatud leppetrahvide regulatsioon on põhjendamatult, kuivõrd leppetrahvid on kehtestatud absoluutsuurustes ja ühegi rikkumise puhul ei võeta arvesse rikkumise sisu ja ulatust, rikkumise määra ega raskust (vt Osa 1 Leping p 7.3.1.5 ja Osa 2 Leping p 7.3.1.2). Hankija kehtestatud sanktsioonid peavad olema asjakohased ja põhjendatud ega tohi olla rikkumisega võrreldes ebaproportsionaalselt karmid. Kõik lepingu rikkumised ei ole sisu ega ka tagajärgede poolest võrreldavad. Samuti ei ole kõik leppetrahvide määramise alused seostatavad liiklusohutusega, ehk sellega, kas objekte on hooldatud vastavalt kehtivatele hooldamise nõuetele (kas tee on libe või mitte, kas teel on lumi tõrjutud või mitte jmt).

Hankija väitel on Riigihanke eseme puhul tegemist elutähtsa teenuse sarnase tegevusega (liikluse ohutuse tagamine), mistõttu iga rikkumine on oluline. Leppetrahvide eesmärk on tagada teenuse kvaliteet ja operatiivsus ning kui trahv on konkreetsetes olukorras ebamõistlik, on töövõtjal õigus nõuda selle vähendamist kohtus. Lepingus on rikkumine defineeritud objekti/lõigu kaupa, mis võimaldab siduda sanktsiooni konkreetse juhtumiga. Lisaks ei ole leppetrahvide summad suurusjärguna võrreldavad lepingu kogumahuga ning on ette nähtud eelkõige distsiplineeriva meetmena.

16.1. Vaidlust ei saa olla selles, et vaidlustatavad leppetrahvid on kehtestatud absoluutsummadega (300 eurot, 500 eurot, 1000 eurot, 1500 eurot, 2000 eurot, 3000 eurot, 4000 eurot) olenemata sellest, milline nõue oli täitmata, millise suurusega ala osas polnud hooldust korrektselt teostatud, millise aja jooksul mingi nõue täitmata oli vms. Nt niitmise tähtaegade või kevadkoristuse tähtaegade ületamise eest on ette nähtud absoluutsuuruses leppetrahv (300 eurot või 500 eurot) iga hilinenud tööpäeva eest olenemata sellest, kui suure ala osas on hilinenud (10m² või 10 hektarit), kui kaua hilineti (kas 1 tund või 23 tundi) jne (Osa 1 Leping p-id 7.3.2.2, 7.3.2.3, Osa 2 Leping p 7.3.2).

Vaidlustuskomisjon ei nõustu Hankija väidetega, et kuna Riigihanke eseme puhul on tegemist elutähtsa teenuse sarnase tegevusega (liikluse ohutuse tagamine), on iga rikkumine oluline ja leppetrahvide eesmärk on tagada teenuse kvaliteet ja operatiivsus. Vaidlustuskomisjon mõnab, et töövõtja peaks rikkumisi vältima, kuid kõik rikkumised, mille puhul vaidlustatud töövõtulepingute alapunktid leppetrahvi ette näevad ei ole kindlasti seotud elutähtsa teenuse sarnase tegevusega nagu Hankija väidab (nt Osa 1 Leping alapunktid 7.3.1.4, 7.3.2.2, 7.3.2.3, 7.3.3.1, 7.3.3.2 või Osa 2 Leping alapunktid 7.3.2, 7.3.3.1 ja 7.3.3.2). Samuti puudub igasugune põhjendus selleks, et rikkumisi tuleks käsitleda arvestamata nende konkreetseid asjaolusid. Arvestades kohtute koormatust on ebamõistlik suunata töövõtjat ka kõiki leppetrahve kohtus vaidlustama.

16.2. Vaidlustuskomisjoni arvates on leppetrahvide kehtestamine absoluutsummadena ebaproportsionaalne. Sanktsioonide määramise alused ja nende rikkumiste asjaolud võivad olla (ja üldjuhul ongi) erineva kaaluga ja võimalike erisisuliste rikkumiste sanktsioneerimine ühesuguse (trahvi)summaga on vastuolus RHS § 3 p-ides 1 ja 2 kehtestatud proportsionaalsuse üldpõhimõttega. Vaidlustuskomisjoni arvates tuleks sanktsioonide rahalised määrad sätestada maksimummääradena (lisades nt vaidlustatud alapunktidesse sõna *kuni*), mis mitte üksnes ei kohustaks vaid ka võimaldaks Hankijal rikkumise tuvastamise korral määrata proportsionaalse sanktsiooni.

Eeltoodust tulenevalt on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Leping p-is 7.3.1 Talihoolduse nõuete rikkumine (Osa 1 alapunktid 7.3.1.1 – 7.3.1.5 ; Osa 2 alapunktid 7.3.1.1 ja 7.3.1.2), Osa 1 Leping p-is 7.3.2 Suvised hoolduse nõuete rikkumine (alapunktid 7.3.2.1 – 7.3.2.3), Osa 2 Leping p-is 7.3.2 Kevadise koristamise tähtaja ületamine ja Leping p-is 7.3.3 Muud kohustuste rikkumised (Osa 1 alapunktid 7.3.3.1 – 7.3.3.3 ; Osa 2 7.3.3.1 – 7.3.3.2) sätestatud leppetrahvinõuded ei kooskõlas RHS § 3 p-is 1 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõttega, mille kohaselt hankija tegutseb riigihanke korraldamiselt proportsionaalselt ja RHS § 3 p-is 2 sätestatud üldpõhimõttega, et kõik isikutele seatavad piirangud ja kriteeriumid peavad olema riigihanke eesmärgi suhtes proportsionaalsed, asjakohased ja põhjendatud ning need tuleb viia vastavusse õigusaktidega ettenähtud nõuetega.

17. Osa 1 Lepingu p 7.3.3.3: [Muud kohustuste rikkumised] *Talihoolduse garantiikirja esitamata jätmise tähtajaks – 1000 eurot iga hilinevad kalendripäeva eest.*

Vaidlustaja juhib tähelepanu asjaolule, et Osa 1 Lepingu p-is 7.3.3.3 on nähtud ette leppetrahv talihoolduse garantiikirja tähtajaks esitamata jätmise eest, mille esitamise kohustust töövõtjal Lepingu järgi ei ole.

Hankija selgituse kohaselt on talihoolduse garantiikiri viide Osa 1 Lepingu p-ile 11.1 (täitmisgarantii), mille esitamata jätmise on oluline rikkumine. Täiendavas vastuses vaidlustusele märgib Hankija, et selgitus, et viide puudutab täitmisgarantiid (Lepingu p 11.1) on sisuline: tegemist on terminoloogilise ebatäpsusega, mitte uue kohustuse loomisega. Leping tervikuna näeb täitmisgarantii ette, seega ei saa väita, et garantiinõuet ei ole olemas, kui lepingus see tegelikult sisaldub.

17.1. Vaidlustuskomisjonile jääb Hankija selgitus arusaamatuks. Osa 1 Lepingus on mõistet *talihoolduse garantiikiri* kasutatud ainult ühel korral – vaidlusaluses Lepingu p-is 7.3.3.3, milles selle esitamisega hilinemise eest on ettenähtud leppetrahv. Millistel asjaoludel ja millal *talihoolduse garantiikiri* esitada tuleb Osa 1 Lepingust ning teistest RHAD-i dokumentidest ei nähtu.

Hankija viidetest Osa 1 Lepingu p-ile 11.1 saab vaidlustuskomisjon aru, et Osa 1 Lepingu p-is 7.3.3.3 nimetatud *talihoolduse garantiikirja* all tuleb Hankija arvates mõista Osa 1 Lepingu p-is 11.1 nimetatud garantiikirja, mis ilmselt seondub Osa 1 Lepingu järgnevatel punktides nimetatud *täitmisgarantii* ja *täitmisaegse garantiiga*. Vaidlustuskomisjon leiab, et Osa 1 Lepingu p-is 7.3.3.3 nimetatud *talihoolduse garantiikirja* ei saa loogiliselt samastada Osa 1 Lepingu p-is 11.1 nimetatud *garantiikirjaga*, mis peaks tagama mitte üksnes talihooldusest tulenevaid vaid kõiki Lepingu täitmisest tulenevaid kohustusi. Seda enam, et Osa 1 Lepingu p-is 11.1 nimetatud garantiikirja tähtajaks esitamata jätmise sanktsioon on selgesõnaliselt kehtestatud Osa 1 Lepingu p-is 11.5.

17.2. Vaidlustuskomisjon ei nõustu Hankija väitega, et Osa 1 Lepingu p-is 7.3.3.3 on tegemist pelgalt *terminoloogilise ebatäpsusega*, kuid kui sellega ka nõustuda, tuleb Hankijal see vastuolo RHAD-is ikkagi kõrvaldada (seda ei saa kõrvaldada selgitusega) ning viia Osa 1 Lepingu p 7.3.3.3 kooskõlla Osa 1 Lepingu peatükiga 11 „Tagatised“, arvestades seejuures eriti Osa 1 Lepingu p-i 11.5.

Eeltoodut arvesse võttes on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Osa 1 Lepingu p 7.3.3.3 ei ole läbipaistev ja on seega vastuolo RHS § 3 p-iga 1 ning tuleb viia vastavusse õigusaktidega ettenähtud nõuetega.

18. Osa 1 Lepingu p 7.7: *Kui tellija ütleb lepingu üles töövõtja olulise lepingurikkumise tõttu või töövõtja ütleb lepingu ise üles muul põhjusel kui tellija oluline lepingurikkumine, on tellijal õigus nõuda töövõtjalt leppetrahvi 300 000 eurot.*

Osa 2 Lepingu p 7.7: *Kui tellija ütleb lepingu üles töövõtja olulise lepingurikkumise tõttu või töövõtja ütleb lepingu ise üles muul põhjusel kui tellija oluline lepingurikkumine, on tellijal õigus nõuda töövõtjalt leppetrahvi 100 000 eurot.*

Lepingu p-i 7.7 on Vaidlustaja vaidlustanud kahel põhjusel:

1) lepingu lõpetamise kui kõige koormavama õiguskaitsevahendi rakendamine ei saa olla õigustatud kõikidel juhtudel, kui esinevad Lepingus nimetatud *olulised lepingu rikkumised*, eeskätt Lepingu p-ides 12.4.2, 12.4.5 ja 12.4.7 sätestatud juhtudel. Tellijal on võimalik kohaldada leppetrahvi, rakendada asendustäitmist ning nõuda kahju hüvitamist (Lepingu p-id 3.1.11 ja 7.1.1);

2) Osa 1 Lepingu p-is 7.7 kehtestatud leppetrahv 300 000 eurot ja Osa 2 Lepingu p-is 7.7 kehtestatud leppetrahv 100 000 eurot ei ole kooskõlas Lepingu p-iga 7.1.2, mille kohaselt: *Lepingus sätestatud leppetrahvid on kohustuste täitmisele sundimiseks, mitte kohustuste täitmise asendamiseks* [---]. Lepingu p-is 7.7 Lepingu lõpetamise eest nõutav leppetrahv ei sunni Lepingut täitma. Samuti ei ole põhjendatud nõuda leppetrahvi Osas 1 absoluutsummas

300 000 eurot ja Osas 2 absoluutsummas 100 000 eurot. Lepingu lõpetamisel nõutav leppetrahv on mõeldud kohustuse täitmise asendamiseks ehk suunatud kahjude hüvitamisele.

Hankija ei nõustu Vaidlustajaga, et lepingu lõpetamisel on leppetrahvidel kahju hüvitamise funktsioon, mis on vastuolus Lepingu p-iga 7.1.2. Lepingu lõpetamise leppetrahv teenib eeskätt ennetus- ja distsipliinifunktsiooni kestvuslepingus - see vähendab riski, et teenuse osutaja katkestab teenuse või põhjustab selle katkemise olulise rikkumisega. Tegemist ei ole kohustuse „asendamisega”, vaid motivaatoriga vältida olukordi, mis sunnivad Hankijat teenuse kiirelt ümber korraldama. VÕS § 159 lg 1 lubab kokku leppida leppetrahvi kohustuse täitmise asendamiseks. Osa 1 Lepingu p-is 7.7 leppetrahvina kehtestatud 300 000 eurot on ca 25% Osas 1 nõutud minimaalsest referentslepingu mahust (1,2 mln), mis 5-aastase lepinguperioodi peale jagatuna ei ole ebamõistlik, arvestades uue hanke korraldamise kulusid ja teenuse katkemise ohtu. Elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamine on HOS § 38 lg 3 p 3 kohaselt kriitiline.

18.1. Vaidlustaja väite osas, et lepingu lõpetamine ei ole põhjendatud Lepingu p-ides 12.4.2, 12.4.5 ja 12.4.7 sätestatud juhtudel, võtab vaidlustuskomisjon seisukoha allpool, käsitledes vaidlustust konkreetset Lepingu p-ide 12.4.2, 12.4.5 ja 12.4.7 osas.

18.2. Seoses vaidlusega selle üle, kas Osa 1 Lepingu p-is 7.7 kehtestatud leppetrahv 300 000 eurot ja Osa 2 Lepingu p-is 7.7 kehtestatud leppetrahv 100 000 eurot on või ei ole kooskõlas Lepingu p-iga 7.1.2, on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Lepingu p 7.1.2 ongi erinevalt tõlgendatav. Lepingu p-i 7.1.2 esimene lause: *Lepingus sätestatud leppetrahvid on kohustuste täitmisele sundimiseks, mitte kohustuste täitmise asendamiseks [---]* võib tähendada ühel poolt sanktsiooni reaalset kasutamist sunnivahendina lepingu täitmiseks – Hankija kohaldab leppetrahvi selleks, et sundida töövõtjat, kellel on lepinguline suhe tellijaga, täitma oma konkreetset lepingulist kohustust, mille täitmata jätmise või ebakohase täitmise eest on ette nähtud leppetrahv (nagu leiab Vaidlustaja). Sellised on nt Lepingu p-ides 7.3.1, 7.3.2 ja 7.3.3 kehtestatud leppetrahvid. Samas võib Lepingu p-i 7.1.2 esimene lause tähendada ka seda, et leppetrahvil on üksnes kaudne ennetus- ja distsipliinifunktsioon – töövõtja on sunnitud töölepingut korrektselt täitma selleks, et vältida lepingu lõpetamist Lepingu p-i 7.7 alusel ning juba lepingu lõpetamisele järgnevat võimalikku suurt leppetrahvinõuet (vastavalt Lepingu p-ile 7.7 Osas 1 - 300 000 eurot ja Osas 2 - 100 000 eurot), nagu näib arvavat Hankija.

18.3. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et selle tuvastamine, kas Lepingu p-is 7.7 kehtestatud leppetrahvid on või ei ole vastuolus Lepingu p-iga 7.1.2, ei ole praeguses vaidlustusmenetluses vältimatult vajalik. Vaidlustaja on seisukohal, et põhjendatud ei ole nõuda leppetrahvi Osas 1 absoluutsummas 300 000 eurot ja Osas 2 absoluutsummas 100 000 eurot ning sellega vaidlustuskomisjon nõustub.

Lepingu p-i 7.7 sõnastus annab Hankijale üksnes valiku, kas kohaldada leppetrahvi vastavalt 300 000 või 100 000 euro ulatuses, või seda üldse mitte kohaldada⁹. Vaidlustuskomisjon jääb juba eespool väljendatud seisukoha juurde (vt käesoleva otsuse p-id 16.1 ja 16.2), et leppetrahvide kehtestamine absoluutsummates, võimaluseta arvestada nende määramisel konkreetsete lepingu rikkumise asjaoludega, on ebaproportsionaalne.

Eeltoodust tulenevalt on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Lepingu p 7.7 (nii Osas 1 kui 2) ei ole osas, mis näeb ette leppetrahvid absoluutsummates, kooskõlas RHS § 3 p-is 1 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõttega, mille kohaselt hankija tegutseb riigihanke korraldamiselt proportsionaalselt ja RHS § 3 p-is 2 sätestatud üldpõhimõttega, et kõik isikutele seatavad piirangud ja kriteeriumid peavad olema riigihanke eesmärgi suhtes proportsionaalsed, asjakohased ja põhjendatud ning tuleb viia vastavusse õigusaktidega ettenähtud nõuetega.

⁹ Vaidlustuskomisjon ei käsitlenud siinkohal tsiviilõiguslikke võimalusi leppetrahvi vähendamiseks (VÕS § 162 lg 1).

19. Lepingu p 7.10: *Kui pool viivtab teisele poolele tasu, leppetrahvi või kahju hüvitise tasumisega, on ta kohustatud tasuma viivist 0,1% iga viivitatud kalendripäeva eest, kuid mitte rohkem kui 20% tasumisele kuuluvast summast.*

Vaidlustaja on seisukohal, et kuna Leping on VÕS-i mõistes töövõtuleping, mille alusel on tellija põhikohustuseks maksta tööde eest tasu, ei ole õiguspärane tellijal lasuva põhikohustuse täitmise eest vastutust piirav tingimus. VÕS § 42 lg 3 p-i 2 kohaselt on tühine tüüptingimus, millega välistatakse teise lepingupoole õiguskaitsevahendite kasutamine tingimuse kasutaja suhtes, sh võimalus tasaarvestada nõudeid, või piiratakse nende kasutamist ebamõistlikult juhuks, kui tingimuse kasutaja jätab lepingust tuleneva kohustuse täitmata või täidab kohustuse mittekohaselt, sh viivtab täitmisega.

Hankija leiab, et Lepingu p 7.10 on õiguspärane, kuna kohaldub pooltele võrdselt ning kujutab endast lepingulise viivise kokkulepet. Viivise ülempiir aitab vältida olukorda, kus viivis muutub ebamõistlikult karistuslikuks, eriti pikaajalise lepingu kestel.

19.1. Vaidlustuskomisjon nõustub Hankijaga, et Lepingu p 7.10 kohaldub pooltele võrdselt ja ei välista seetõttu teise lepingupoole õiguskaitsevahendite kasutamist ega piira nende kasutamist ebamõistlikult, kui tingimuse kasutaja jätab lepingust tuleneva kohustuse täitmata või täidab kohustuse mittekohaselt, sh viivtab täitmisega. Viivise tasumise piiramine 20%-ga tasumisele kuuluvast summast ei ole vaidlustuskomisjoni arvates diskrimineeriv ega ebamõistlik kummagi poole huvisid arvestades. Viivise ülempiir aitab vältida olukorda, kus viivis muutub ebamõistlikult karistuslikuks.

19.2. Eeltoodut arvestades on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Lepingu p 7.10 on õigusaktidega ettenähtud nõuetega vastavuses.

20. Lepingu p 12.3: *Tellijal on õigus leping üles öelda või sellest taganeda, kui vähendatakse tellija finantseerimisallikate eelarveid või katkestatakse finantseerimine. Sellisel juhul on töövõtjal õigus saada tasu faktiliselt tehtud ja põhjendatud kulutuste eest, ent ei ole õigust nõuda kahjude hüvitamist, kogu ehitustöö eest kokkulepitud tasu vms.*

Vaidlustaja on seisukohal, et Lepingu p 12.3 on õigusvastane, kuna tellijale antakse õigus mistahes ette teatamiseta ning kahjude hüvitamiseta Leping lõpetada viitega eelarvete vähendamisele või finantseerimise katkestamisele. VÕS § 655 lg 1 sätestab üldreegli juhuks, kui tellija soovib lõpetada töövõtulepingu ilma, et töövõtja oleks seda rikkunud – töövõtjal on õigus nõuda kokkulepitud tasu, millest on maha arvatud see, mille ta lepingu ülesütlemise tõttu kokku hoidis või mille ta oma tööjõu teistsuguse kasutamisega omandas või oleks võinud mõistlikult omandada. Hankija rõhutab vaidlustusmenetluses läbivalt, et hangitava teenuse näol on tegemist elutähtsa teenusega, mille osutamine on vältimatult vajalik. Hankija ei pea korraldama riigihanget perioodiks, mille osas Hankijal puudub kindlus eelarveliste vahendite piisavuses vmt. Lepingu täitmine tähendab pakkujatele, sh Vaidlustajale, suure hulga tehnika, materjalide jm ressursside planeerimist, mida ei ole võimalik kuskil mujal kasutusse võtta, vähemalt mitte lühikese ajaperioodi vältel

Hankija selgitab, et on avalik-õiguslik juriidiline isik, kelle rahalised vahendid sõltuvad eelarveotsustest. Rahastuse katkemine on mõjuv põhjus kestvuslepingu erakorraliseks ülesütlemiseks, kuna tellijalt ei saa mõistlikult nõuda lepingu jätkamist ilma rahastuseta. See on objektiivne ja seadusest tulenev piirang avaliku raha kasutamisele, millega professionaalne töövõtja peab avaliku sektoriga lepingusse astudes arvestama. Teenuse vältimatus ei kaota avaliku raha kasutamise õiguslikke ja eelarvelisi piiranguid. Kui rahastust objektiivselt vähendatakse või see katkeb, ei saa Hankijalt mõistlikult nõuda kohustuse jätkamist viisil, mis ei ole eelarveõiguslikult kaetav. Töövõtjale on ette nähtud tasu faktiliselt tehtud ja põhjendatud kulutuste eest.

20.1. Vaidlustuskomisjon möönab, et ilma vajaliku finantseerimiseta ei ole töövõtulepingu täitmise eest tasumine võimalik, kuid Lepingu p 12.3 on siiski arusaamatu ja

31 (35)

ebaproportsionaalne. Esmalt jääb mulje, et kogu viidatud punkt on redigeerimata kujul üle võetud mingist teisest lepingust, sest selles on märgitud *[---] kogu ehitustöö eest kokkulepitud tasu [---]*, kuid Riigihanke puhul on tegemist tänavapuhastus- ja tänavapühkimisteenustega, mitte ehitustöödega. Vaidlustuskomisjon nõustub Vaidlustajaga, et vastuoluline on see, et Hankija oma menetluskokumentides pidevalt rõhutab, et teehooldus on elutähtis teenus, mille osutamine tuleb igal juhul tagada, kuid Lepingu p 12.3 annab Hankijale võimaluse leping üles öelda või sellest taganeda mitte üksnes tellija (s.o Pärnu linna) finantseerimise katkestamise vaid isegi *finantseerimisallikate eelarvete vähendamise* korral. Seega – kui Pärnu linna eelarves vähendatakse teede hooldustöödele ettenähtud summasid kasvõi mõnekümne euro võrra, on Hankijal Lepingu p-i 12.3 alusel põhimõtteline õigus töövõtuleping ilma etteteatamiseta üles öelda. Vaidlustuskomisjon ei arva, et Hankija tellijana praktikas niimoodi käituks, kuid Lepingu p 12.3 on mingil põhjusel niiviisi sõnastatud.

20.2. Vaidlustaja ei ole oma menetluskokumentides vaidlustuskomisjonile arusaadavalt näidanud, millisel kujul (kui üldse) oleks Lepingu p 12.3 tema arvates õiguspärane. Vaidlustuskomisjoni hinnangul on igal juhul ebaproportsionaalne Hankija võimalus töövõtuleping ette teatamata üles öelda või sellest taganeda üksnes finantseerimisallikate vähendamise tõttu. Riigihanke eset arvestades oleks mõistlik eeldada, et juhul, kui tellija rahalised vahendid lepingu täitmise eest tasumiseks oluliselt vähenevad, astub tellija töövõtjaga läbirääkimistesse lepingu muutmiseks. Ilmselt ebaproportsionaalne on töövõtulepingu üles ütlemine või sellest taganemine ilma mõistliku ette teatamise tähtajata. On ebatõenäoline, et isegi juhul, kui tellija finantseerimine töövõtulepingut puudutavas osas täielikult katkestatakse või koguni lõpetatakse, mille tagajärjel Pärnu tänavad ja kergliiklusteed upuksid lumme või porisse, toimuks see nii ootamatult, et tellija sellist võimalust varem ette näha ei suuda. Ilmselt ei ole töövõtjal lepingu täitmiseks vajalikke ressursse (sh tehnika ja inimtööjõud) võimalik koheselt rakendada mingi teise lepingu täitmiseks, mistõttu Lepingu p 12.3 tähendab kogu lepingu etteteatamata lõpetamisest tuleneva riisiko põhjendamatu ja ebaproportsionaalset panemist töövõtjale.

Eeltoodut arvestades on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Lepingu p 12.3 ei ole kooskõlas RHS § 3 p-is 1 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetega, mille kohaselt hankija tegutseb riigihanke korraldamiselt läbipaistvalt ja proportsionaalselt ning tuleb viia vastavusse õigusaktidega ettenähtud nõuetega.

21. Lepingu p-ide 12.4.2, 12.4.5 ja 12.4.7 kohaselt [Tellijal on õigus leping lõpetada töövõtja olulise lepingu rikkumise korral. Töövõtjat loetakse lepingut oluliselt rikkunuks muuhulgas kui]:

12.4.2. tööde kvaliteet ei vasta lepingule ning töövõtja ei ole kõrvaldanud puudust tellija määratud täiendaval tähtajal;

12.4.5. töövõtja on neljakuulise perioodi jooksul rikkunud lepingut sellisel määral, et tellija on esitanud kolmel korral töövõtjale leppetrahvi nõude;

12.4.7. töövõtja rikub muul viisil oluliselt lepingut ning ei kõrvalda rikkumist hiljemalt viie kalendripäeva jooksul alates tellijalt vastavasisulise teate saamisest.

Vaidlustaja on seisukohal, et lepingu lõpetamine kui kõige koormavama õiguskaitsevahendi rakendamine ei ole eeltoodud alustel õigustatud. Tegemist ei ole ka juhtumitega, mida oleks mõistlik käsitleda Lepingu olulise rikkumisena.

Hankija leiab, et VÕS § 196 lg 1 lubab kestvuselingu mõjuval põhjusel üles öelda.

Lepingu p 12.4.2 eeldab tööde kvaliteedi mittevastavust ning puuduse kõrvaldamata jätmist täiendava tähtaja jooksul. Kui töövõtja ei suuda elutähtsat teenust (HOS § 36 lg 4) osutada ka pärast talle antud lisatähtaega, on usaldus tema vastu lõplikult kadunud, mis annab Hankijale õiguse leping lõpetada, et tagada linna toimepidevus uue hankega. Lepingu lõpetamine kui äärmuslik meede rakendub kooskõlas hea usu ja proportsionaalsuse põhimõtetega. Hankija ei käsitle ebaolulisi puudusi oluliste rikkumistena.

Lepingu p 12.4.5 on ette nähtud korduva rikkumise mustri tuvastamiseks. Leppetrahve ei

määrata abstraktselt, vaid konkreetsete kohustuste rikkumise eest. Kolmekordne sanktsioneerimine lühikese perioodi jooksul on objektiivne indikaator, mis võib anda mõistliku aluse eeldada edasist mittenõuetekohast täitmist.

Lepingu p 12.4.7 on raamtingimus olukordadeks, mida teised alapunktid ei kata. "Oluline" on sisuline filter, mis välistab ebaoluliste rikkumiste automaatse kvalifitseerimise lõpetamise aluseks. 5 päeva mõistlikkus sõltub rikkumise olemusest. Hankija saab ja ka praktikas annab vajadusel töövõtjale rikkumise kõrvaldamiseks mõistliku tähtaja, arvestades konkreetseid asjaolusid.

21.1. Eelkõige märgib vaidlustuskomisjon, et analüüsides järgnevate rikkumiste olulisust, tuleb arvestada, et tulenevalt Lepingu p-ist 12.4 on tellijal õigus leping lõpetada kas või ühe alljärgneva rikkumise kui olulise rikkumise esinemise korral. Seega tuleb kontrollida, kas rikkumised on sellise raskusastmega, et nende korral oleks põhjendatud kõige rangema sanktsiooni - lepingu ennetähtaegse lõpetamise – kohaldamine.

21.2. Lepingu p 12.4.2.

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Lepingu p 12.4.2 on üldsõnaline ning vastuolus Lepingu peatükiga 5 „Tööde kontrollimine, hindamine ja vastuvõtmine“, mis kehtestab tööde kvaliteedi kontrollimise (Lepingu p-id 5.1.1 ja 5.1.2), puuduse fikseerimise (Lepingu p 5.2.1), puuduse kõrvaldamiseks lisatähtaja andmise (Lepingu p 5.2.2) ja sanktsiooni rakendamise (Lepingu p 5.2.3) korra. Lepingu p 5.2.3 sätestab *Kui töövõtja ei ole puudust määratud ajaks kõrvaldanud, fikseerib tellija rikkumise kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. See on aluseks sanktsioonide rakendamisele vastavalt lepingu peatükile „Vastutus“.*

Lepingu peatükk 7 „Vastutus“ sisaldab p-i 7.3 Leppetrahvid hooldusnõuete rikkumise eest, mille kohaselt: *Leppetrahvi rakendamise eelduseks on käesoleva lepingu punktis 5.2 sätestatud puuduse fikseerimine ja töövõtjale tähtaja andmine puuduste kõrvaldamiseks. Leppetrahv rakendub, kui töövõtja ei ole puudust määratud tähtajaks kõrvaldanud.*

Eeltoodust nähtub, et Lepingu peatükkide 5 ja 7 kohaselt on selle tuvastamine, et tööde kvaliteet ei vasta lepingule ning töövõtja ei ole puudust määratud tähtajaks kõrvaldanud, aluseks Lepingu peatükis 7 toodud leppetrahvide rakendamiseks, mitte Lepingu p-i 12.4 nimetatud olulise rikkumise tuvastamiseks, mis võib kaasa tuua töövõtulepingu lõpetamisele. Kui asuda vastupidisele seisukohale, nagu Hankija on asunud vastuses vaidlustusele, oleksid kõik leppetrahvi kaasa toovad rikkumised *olulised lepingu rikkumised* Lepingu p-i 12.4 mõttes, mida need aga sisult ei ole ning ilmselt pole Hankija seda ka mõelnud.

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Lepingu p 12.4.2 ei ole kooskõlas RHS § 3 p-is 1 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetega, mille kohaselt hankija tegutseb riigihanke korraldamisel läbipaistvalt, kontrollitavalt ja proportsionaalselt ning tuleb viia vastavusse õigusaktidega ettenähtud nõuetega.

21.3. Lepingu p 12.4.5.

Lepingu p-i 12.4.5 sisu on selles, et oluliseks lepingu rikkumiseks loetakse töövõtulepingu korduv rikkumine nelja kuulise perioodi jooksul, kui tellija on esitanud töövõtjale vähemalt kolmel korral leppetrahvinõude. Vaidlustuskomisjoni hinnangul on töövõtulepingu korduv rikkumine suhteliselt lühikese perioodi jooksul, mille puhul on esitatud ka leppetrahvinõue, käsitletav töövõtulepingu olulise rikkumisena.

Eeltoodust lähtudes on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Lepingu p 12.4.5 on õigusaktidega ettenähtud nõuetega vastavuses.

21.4. Lepingu p 12.4.7.

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et olulist lepingu rikkumist ei saa sisustada tautoloogia kaudu - *töövõtja rikub muul viisil oluliselt lepingut*. Ehk - oluline lepingu rikkumine on see, kui töövõtja rikub oluliselt lepingut.

Vaidlustuskomisjon leiab, et kui Hankija Lepingu p-i 12.4 alapunktides juba oluliste rikkumiste

näidisloetelu annab, siis peab välja toodud punktidest vähemalt aru saama, milliseid rikkumisi peab Hankija olulisteks lepingu rikkumisteks. Lepingu p 12.4.7 selle mõistmiseks mingit võimalust ei anna. Lepingu p-ist 12.4.7 nähtub, et Hankija lihtsalt otsustab, et töövõtja on rikkunud töövõtulepingut oluliselt mingil viisil, mida pole Lepingu p-is 12.4 teistes punktides nimetatud ning sellest tulenebki automaatselt, et tegu on olulise rikkumisega. See, et Hankija annab teadmata rikkumise kõrvaldamiseks viie kalendripäevase tähtaja, ei muuda punkti kuidagi mõistetavamaks. Kuna pole võimalik isegi oletada, millise rikkumisega võiks tegemist olla, ei saa olla veendunud ka selles, et viiest kalendripäevas piisaks objektiivselt rikkumise kõrvaldamiseks. Vaidlustuskomisjoni hinnangul on Lepingu p 12.4.7 täiesti meelevaldne. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Lepingu p 12.4.7 ei ole kooskõlas RHS § 3 p-is 1 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetega, mille kohaselt hankija tegutseb riigihanke korraldamiselt läbipaistvalt, kontrollitavalt ja proportsionaalselt ning tuleb viia vastavusse õigusaktidega ettenähtud nõuetega.

22. Vaidlustusmenetluse kulud

22.1. RHS §-i 198 lg 2 kohaselt: *Kui vaidlustusmenetlus lõpeb käesoleva seaduse § 197 lõike 1 punktis 5 nimetatud vaidlustuse [---] osalise rahuldamisega, jagatakse vaidlustusmenetluses tasutud riigilõiv, tasutud või tasumisele kuuluv eksperditasu ja lepingulise esindaja kulud proportsionaalselt vaidlustuse [---] rahuldamisega, arvestades eksperditasu ja lepingulise esindaja kulude puhul tasu ja kulude põhjendatust ja vajalikkust.*

RHS § 198 lg 5¹ kohaselt: *kui vaidlustusmenetlus lõpeb käesoleva seaduse § 197 lõike 1 punkti 8 alusel põhjusel, et hankija on tunnistanud vaidlustatud riigihanke menetluse või otsuse kehtetuks või vaidlustaja väidetud õigusrikkumise kõrvaldanud, mõistab vaidlustuskomisjon oma otsusega hankijalt vaidlustaja kasuks välja vaidlustaja tasutud või tasumisele kuuluva eksperditasu ja lepingulise esindaja kulud põhjendatud ja vajalikus ulatuses, välja arvatud juhul, kui vaidlustatud riigihanke menetluse või otsuse kehtetuks tunnistamine või õigusrikkumise kõrvaldamine ei olnud tingitud vaidlustuse esitamisest.*

22.2. Vaidlustuskomisjonil ei ole alust arvata, et Hankija oleks muutnud vaidlustuse esitamise versioonis Osa 1 Lepingu p-de 3.2.13, 3.3.2.1, 3.3.2.2 ja 5.1.3 ning Osa 2 Lepingu p-de 3.3.1, 3.3.2 ja 5.1.3 talihoolduspäeviku nõude osas ning Lepingu p-i 4.2.5 osas, milles oli sätestatud Hankija õigus muuta tööde mahtu ja lepingu alusel makstavat tasu kuni 15%, ilma vaidlustuse esitamiseta, mistõttu leiab vaidlustuskomisjon, et õigusrikkumiste kõrvaldamine on tingitud vaidlustuse esitamisest ning ka selles osas tuleb Vaidlustaja õigusabi kulud Hankijalt välja mõista.

22.3. Riigikohus on 11.12.2020 otsuses kohtuasjas 3-20-1198 (p 28) asunud seisukohale, et vaidlustuse rahuldamise proportsiooni ei tule mõõta mitte nõudeid mehaaniliselt loendades vaid hinnanguliselt nende sisulist kaalu arvestades.

Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et menetluskulud tuleb välja mõista proportsioonis 19/1 Vaidlustaja kasuks.

22.4. Vaidlustaja esitas tähtaegselt taotluse lepingulise esindaja kulude väljamõistmiseks summas 3751 eurot käibemaksuta, kokku 17,05 tunni õigusabi osutamise eest, tunnihinnaga 220 eurot (ilma km-ta). Vaidlustuskomisjon leiab, et asja keerukust ja materjalide mahukust silmas pidades on Vaidlustaja lepingulise esindaja kulud täies ulatuses põhjendatud ja vajalikud ning tuleb Hankijalt välja mõista proportsioonis vaidlustuse rahuldamisega, summas 3563,45 eurot käibemaksuta.

Lisaks tuleb Hankijalt välja mõista Vaidlustaja kasuks riigilõiv (2560) samas proportsioonis, s.o 2432 eurot.

22.5. Hankija ei ole esitanud taotlust menetluskulude hüvitamiseks

(allkirjastatud digitaalselt)
Taivo Kivistik